

Organizace práce a odměňování stájových kolektivů

Организация и оплата труда обслуживающего персонала скотных дворов

Arbeitsorganisation und Arbeitsvergütung bei Pflegergruppen im Stall

Inž. Hanuš SCHIMMERLING

Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky ČSAZV, pracoviště Brno

Úvod

Správná organizace práce v živočišné výrobě předpokládá rozdělení odvětví na výrobní úseky, které jsou vytvářeny podle stejných výrobních podmínek (podle druhu zvířat, jejich věku, užitkovosti, užitkového směru apod.). Základní výrobní a organizační jednotkou v živočišné výrobě je stálá chovatelská výrobní skupina. Organizace práce uvnitř stájového kolektivu je zaměřena na co nejúplnější využití možností vysoké specializace. Cesta ke specializaci pracovníků vede přes dělbu práce.

Nejpodstatnějším rysem dělby práce je, že způsobuje růst produktivity práce a podstatně ovlivňuje rozvoj výrobní techniky. Rozmach výrobní techniky působí pak zpětně na způsob organizace a dělby práce. Zdokonalování organizace práce působí zejména ve dvou směrech:

1. Vytváří pokračující specializaci, jejímž výsledkem je vyšší dovednost pracovníka. Úspora času vzniká též tím, že odpadá střídání práce, využívá nejvhodnějšího pracovníka na nejvhodnějším pracovišti a optimálně využívá strojů a nástrojů.

2. Využívá přednosti kooperace většího počtu pracovníků; kooperace zvyšuje účinek vynaložené práce a umožňuje úsporu práce živé i zhmotnělé.

Jako ve všech odvětvích lidské práce, tak i v živočišné výrobě je vhodná dělba práce důležitým momentem rozvoje výrobní techniky. Rozbor soudobé organizace práce v živočišné výrobě našich družstev ukazuje na vývojové tendence, které tkví:

I. v podmínkách tradiční technologie výroby: v pokračující dělbě práce, vedoucí přes specializaci jednotlivců až k ostrému vyhranění individuální práce a

II. v podmínkách nové technologie: v protichůdném odklonu od individuální práce směrem ke kolektivní práci specializovaných jednotlivců.

Na základě některých údajů z práce Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky ČSAZV v letech 1956—58 si osvětlíme podstatu těchto dvou vývojových směrů, které současně probíhají v živočišné výrobě našich družstevních závodů.

Vývoj směrem k prohloubení dělby práce a individualizace práce

V této skupině jde o tradiční způsob ustájení a technologie výroby, tzn. o chov dobytka ve stájích s uvazováním. Dělbá práce se prohlubuje postupným zaváděním prvků velkovýroby.

K dělbě práce dochází tehdy, je-li rozsah práce pro jednotlivce příliš veliký, takže je výhodnější rozdělit jeho práci na několik pracovníků. Pro velkovýrobu je proto dělba práce nutným předpokladem dalšího rozvoje. Ve stáji pro dojnice lze u sledovaných JZD pozorovat tyto hlavní a přechodové formy:

1. Organizace bez dělby práce.
2. Dělbá práce na práce „čistě“ a „nečistě“.
3. Další vývoj této formy dělby práce.
4. Specializace dojiček, krmičů a stájníků.

„Všichni dělají všechno“ — organizace bez dělby práce

Ve více než jedné třetině stáji JZD je stájová práce vykonávána podle zásady „všichni dělají všechno“, tzn. že tato forma organizace práce s nejméně vyvinutou specializací a dělbou je dosud nejrozšířenějším způsobem organizace. Přitom převládá, že nejde jen o družstva s nedokonalým a rozptýleným ustájením, ale také o JZD s novými kravínami, postavenými podle typizovaných návrhů.

Na první pohled je zřejmé, že JZD zdědila tuto formu organizace práce od malovýroby. Nelze pochybovat o tom, že malovýrobě vyhovuje, neboť nízké stavy dobytka (do 15 ks) neumožňují dělbu práce. Používá-li však JZD tento malovýrobní způsob v podmínkách velkovýroby, stává se brzdou pro využití všech ekonomických předností produkce ve velkém.

Srovnání využití pracovní doby v některých kravínech s málo vyvinutou dělbou práce nám přináší tyto poznatky (tab. I):

I.

JZD	Počet kusů ve stáji*)	Spotřeba minut na 10 kusů
Kvasice	9	465
Křenovice	10	492
Příkazy	14	428
Vev. Knínice	40	420

*) Stáje bez mechanizace — pouze napáječky.

Spotřeba času při ošetřování a dojení deseti kusů dojnic je závislá na celkovém počtu krav. Z tabulky I vidíme, že se stoupajícím počtem ošetřovaných kusů klesá spotřeba času. Je to způsobeno tím, že v malé stáji je více ziráťových časů. Tato okolnost nám vyniká zcela zřetelně, srovnáme-li celkovou spotřebu času při stájových pracích u všech zkoumaných způsobů organizace, a dělby práce (tab. II).

Uvedená čísla, která nám dávají jen informativní obraz — neboť pro zcela přesné srovnání by bylo třeba získat větší počet časových studií — ukazují, že nejlépe vyniká způsob organizace práce s vyšší dělbou práce ve stájích mechanizovaných. Přehled také ukazuje, že dělba práce, spojená s pokročilejší technikou, rozhodující měrou ovlivňuje účinek práce.

V menších stájích, kde pracují tři až čtyři osoby, je vhodný způsob organizace práce v maloskupinách s kolektivním úkolem. Předpokladem je ovšem na-

II. Spotřeba času při stájových pracích

Způsob dělby práce:	Celková spotřeba času na 10 kusů dojnic v minutách
1. dojičky dělají všechny práce*) dojičky dělají všechny práce**)	471 362
2. dojička krmí a dojí*) stájník kydá a stele dojička krmí a dojí**) stájník kydá a stele	474 366
3. dojička dojí, čistí krávy a stání **) stájník krmí a stele	354
4. dojička pouze dojí**) stájník koná ostatní práce	307

*) stáje bez mechanizace — pouze napáječky

**) stáje s běžnou mechanizací

prostá sladěnost všech pracovníků stáje a jejich dobrá a vyrovnaná kvalifikace. Vhodným řešením také je přidělit pracovníkovi určitý počet zvířat, u kterých vykonává veškeré stájové práce v souladu s celým kolektivem. Dále je účelné co možná nejvíce ulehčit těžkou tělesnou práci ženám a slabším pracovníkům a dbát o rychlé a plynulé vykonávání všech prací. Malé kolektivy konají veškeré práce společně nebo se v nich jednotliví pracovníci střídají. Tato forma organizace umožňuje střídavé pracovní volno a na tomto stupni odstraňuje obtíže s rozdělením odměny za dosaženou produkci.

Dojička dojí a krmí — stájník kydá a stele

Má-li družstvo kvalifikované dojičky, není účelné, aby ve velké stáji konaly všechny ostatní stájové práce. Při rozdílné kvalifikaci pracovníků je však správné rozlišit práce dojiček od prací ostatních pracovníků, které mohou vykonávat méně školení pomocníci. Dojičkám je přiděleno tolik krav k dojení, čištění a krmení, kolik odpovídá normě. Je nutné, aby uvedené práce byly spojeny a vykonávány jedním pracovníkem, neboť na nich přímo závisí úroveň dosažené užitkovosti krav. Pomocníci obstarávají přípravu krmiva, vyvážení hnoje, upravují hnojiště, podestýlají dobytku a ošetřují mléko. Protože v našich zemích je dojení téměř výlučně prací žen, je tímto způsobem organizace jejich práce ulehčena a těžší, fyzicky náročnější práce, se přesunují na muže-pomocníky.

Tento způsob organizace práce nahradil v mnohých JZD způsob dříve uvedený především proto, že vyhovuje v převážně používaných typech ustájení. Místo aby každý pracovník vykonával všechny stájové práce bez rozdílu, koná zde jedna pracovnice především takové práce, které mají rozhodující vliv na užitkovost (tj. krmení jadrnými krmivy a dojení) a nejtěžší práce (kydání hnoje, příp. krmení objemnými krmivy) pak vykonává muž.

Dojička čistí krávy a jejich stání a dojí — stájník krmí, kydá i stele

Specializace kvalifikovaných pracovníků se prohlubuje tím, že stále více druhů práce přechází na stájníky, zatímco dojičky se omezují na čištění zvířat a na dojení. Někde si ještě ponechávají možnost rozhodovat i o skutečném přidělu

dávky jaderných krmiv. Odpovědnost dojičky se soustřeďuje stále více na vlastní péči o dojnici, kdežto pomocné práce připadají ostatním pracovníkům. Na tomto stupni dělby práce dochází v některých zemědělských družstvech již k dalšímu rozdělování pracovních úkolů a také pomocní pracovníci se specializují.

Specializace dojiček, krmičů a stájníků — vrchol dělby práce ve stáji s tradiční technologií

V některých velkých stájích (např. v JZD Nedošín a Dukovany) přešly veškeré stájové práce, které nesouvisí přímo s úkonem dojení (kromě krmení jádrem), na specializované pracovníky. Hlavní práce celkového výrobního procesu se takto osamostatnily.*)

Dělba práce ve stáji dostoupila vrcholu a můžeme nyní pozorovat výhody i nedostatky specializace. Čím širší je totiž dělba práce, tím větší je též vzájemná závislost pracovníků na sobě. I když zvláštnosti zemědělské práce (větší rozmanitost a mnohostrannost způsobené velkým množstvím pracovních operací ve výrobním procesu) nedovolují vzniknout přílišné jednotvárnosti, je i zde nebezpečí jednostranného odborného vývoje pracovníka. Proto je vhodné zaměřit pracovníky k širší specializaci tak, aby např. krmič dobytka ovládal v praxi i v teorii základy zootechniky svého speciálního odvětví.

Dělba práce v živočišné výrobě má dnes tyto hlavní rysy:

1. Postupné odloučení kvalifikované práce od nekvalifikované,
2. Odloučení hlavní práce od práce pomocné,
3. Rozčlenění základního výrobního postupu na jednotlivé části.

Dělba práce je podstatným znakem kooperace práce, která znamená soulad individuálních prací pro plnění jejich všeobecné funkce. Jakkoli je význam specializace pracovníků důležitý, přece jen nelze ve velkovýrobě JZD řešit otázky vhodné organizace práce bez přihlédnutí k problematice správného sladění jednotlivých pracovních úkonů lidí zúčastněných na stejném pracovním procesu. Způsob a stupeň kooperace má rozhodující význam pro zvyšování produktivity práce.

Kooperace se stává důležitou otázkou živočišné výroby až v podmínkách velkovýroby. Formy spolupráce kolektivu stájových pracovníků odpovídají jednak technickému stupni výroby, jednak úrovni specializace pracovníků na pracovním procesu zúčastněných. Protože pokročilejší technika si vyžaduje vyspělejších pracovníků-specialistů, je také v kolektivu specializovaných družstevníků nutné, aby každá dílčí práce navazovala přesně na druhou.

V pozorovaných stájích JZD byly zjištěny značné rozdíly ve sledu stájových prací. Pracovní den většinou začíná kydáním hnoje a krmením, načež se přistupuje k dojení krav. Poté následuje stlaní a čištění dobytka.

Sled prací ve stáji dojníc v některých zkoumaných JZD:

1. Odklizení hnoje, krmení, dojení, stlaní — většina JZD
2. Odklizení hnoje, dojení, krmení, stlaní — Pasohlávky
3. Odklizení hnoje, stlaní, krmení, dojení — Vev. Knínice
4. Krmení, odklizení hnoje, stlaní, dojení — Postoupy.

Z uvedených způsobů časového řešení sledu práce považujeme druhý způsob (Pasohlávky) za nejvhodnější, neboť dojení probíhá v klidném prostředí a krmením i stláním způsobený prach neznečišťuje mléko. Tento způsob nejlépe vyho-

*) Prohlubuje se však nebezpečí, že jednotliví pracovníci ztratí odpovědnost za celkový výsledek práce, jímž je dosahovaná užitkovost zvířat.

vuje i z hlediska organizace práce a plynulého provozu. Čím kratší je pracovní doba, nutná k řádnému vykonání všech stájových prací, včetně dojení, tím vyšší je jednak produktivita práce družstevníků ve stáji zaměstnaných a za druhé má dobytek více klidu při trávení a odpočinku. Je tudíž třeba, aby jednotlivé dílčí úkony pracovníků byly navzájem sladěny, aby stanovený rozvrh práce byl přesně a pravidelně dodržován, aby se pobyt pracovníků ve stáji neprodlužoval nad nutnou dobu.

K otázce organizace práce v kravíně a uspořádání pracovního rozvrhu patří také otázka pracovního volna. Protože práce v živočišné výrobě vyžadují celoroční zaměstnanost a konají se od časného rána do večerních hodin, je často obtížné získat pracovníky do tohoto odvětví zemědělské výroby. Nedokáže-li JZD vyřešit organizaci pracovního volna ve stáji, vzniká silná fluktuace pracovníků, protože ošetřovatelé svolí jen ke krátkodobému pracovnímu úvazku. Časté střídání pracovníků má však nepříznivý vliv na úroveň produkce. Aby družstva udržela pracovníky v živočišné výrobě a učinila práci na tomto úseku přitažlivější, změkčují často normy. Správnější je však zásadní řešení problému pracovního volna, a to jedním z těchto způsobů:

1. Způsob střídačů, který je zaveden např. v JZD Pasohlávky. Zde je na každých šest pracovníků určena sedmá, která umožňuje střídavě pracovní volno všem pracovnícím ve stáji.

2. Dvoustěnný provoz, který spočívá v tom, že k dvojnásobné skupině dojnic se určí dvojice pracovníků, z nichž střídavě jedna dvojice pracuje v ranní nebo večerní směně. Pracovní doba je přibližně stejně dlouhá jako při jednostranném provozu, ale pracovní den ošetřovatelů je kratší, neboť není rozdroben četnými přestávkami (např. v JZD Rájec n. Svít.).

Důsledné řešení otázky pracovního volna patří k základům organizace stájového provozu a je nesprávné ponechat je nahodilosti a živelnosti.

Správná organizace práce předpokládá navazování jedné dílčí práce na druhou, aby všechny dohromady tvořily celkový pracovní proces v co nejdokonalejším provedení. Ve velkých stájích s běžnou technologií výroby (uvazovací stáje) a s průměrnou mechanizací je tedy nejvhodnějším způsobem důsledná specializace, spojená s vyspělou kooperací pracovníků. Ať již pokročila specializace pracovníků jakkoli daleko, je základní výrobní jednotkou ve stáji chovatelská skupina (četa) ošetřovatelů. Její složení se ovšem značně liší podle úrovně výroby a stupně specializace jednotlivců. Zatímco stájový kolektiv při nízkém stupni dělby práce je složen ze stejně kvalifikovaných a obvykle také pracovníě stejně zatížených jednotlivců, znamená důsledná dělba práce uvnitř kolektivu možnost využití pracovníků různě kvalifikovaných a případně i nesteréjně zdatných.

Jaký je odraz tohoto vývoje ve způsobu odměňování za práci?

Vývoj směrem k individuálnímu pracovnímu úkolu, dílčí odpovědnosti a individuální odměně

Rozhodujícím úkolem pro zajištění rozvoje společenské výroby je především růst výrobních sil a zainteresovanost pracovníka na růstu výroby. Při stanovení vhodného způsobu odměňování je proto důležité vytvářet podmínky pro sladění osobních a společenských zájmů. Úsilí při organizaci odměňování za práci v JZD

je však v současné době zaměřeno k tomu, aby se úkoly a povinnosti každého člena stájového kolektivu vyhranily co nej přesněji. Snaha o dodržování zásady, aby výše odměny byla určena podle výsledků celého kolektivu stájových pracovníků, je poměrně vzácná. Projevuje se např. v JZD Pasohlávky, kde odměna za nadojené mléko je rozdělena tímto způsobem (tab. III):

III.

Pracovník:	Procento celkové odměny	Odměna v Př za 100 l mléka
dojička	58 %	1,25
stájník (hnůj)	14 %	0,30
krmiváři — příprava	14 %	0,30
čištění	14 %	0,30
Celkem	100 %	2,15 Př

Z tabulky III vidíme snahu o zainteresování všech pracovníků stájového kolektivu na zvýšení užitkovosti. Poměrně málo družstev odměňuje celý stájový kolektiv podle dosažené užitkovosti. Až na ojedinělé případy, kdy se ještě odměňuje podle počtu ošetřovaných zvířat (hlavně pro nízkou užitkovost), zjišťujeme převážně úkolovou sazbu za 100 l nadojeného mléka, přičemž současně vidíme, že základní odměna za nadojené litry se vztahuje jen na dojičky a bezprostřední ošetřování krav. Práce, spojené s odklizením hnoje a často i krmení, jsou odměňovány podle jiných hledisek, tedy nikoliv ve spojitosti s dosaženou užitkovostí. To znamená, že na výsledku práce nejsou všichni příslušníci stájového kolektivu přímo zainteresováni. V praxi se to často projevuje tím, že pracovník pověřený krmením nebo odstraňováním hnoje nejeví dostatečný zájem o dosaženou dojivost, ačkoliv jeho práce je jednou z hlavních složek úrovně užitkovosti. Odměna za práci v přísunu krmiv je pak zcela odpoutána od výsledků výroby ve stáji. Totéž se týká výroby krmiv.

Snaha oddělit a osamostatnit dílčí úkoly pracovníků také cestou hmotné zainteresovanosti, se často projevuje negativně. Místo, aby byl posílen zájem o výsledek společného díla, způsobuje někdy nesprávně zaměřená zainteresovanost pravý opak. Je tomu tak např. při sporech o přidělení dojnic. S ohledem na veterinární, krmivářské i chovné důvody je třeba krávy kvalitativně roztřídit. Zatímco by uvedená hlediska vyžadovala vytvoření skupin dojnic se zřetelem na dojivost a zdravotní stav, žádají pracovníci rovnoměrné rozdělení dobrých i horších dojnic stejným dílem. Tento rozpor mezi individuálním přidělováním krav a souhrnem opatření, vedoucím k pronikavému zvýšení užitkovosti a zlepšení zdravotního stavu, se pak cdráží v obtížích při odměňování. Výsledkem je vždy větší nebo menší nedůslednost při používání zásad pro stanovení spravedlivých odměn. Nelze také přehlédnout, že nesprávně zaměřená hmotná zainteresovanost působí někdy proti snahám o takovou organizaci práce, která má za základ jednotný stájový kolektiv, neboť ve svém důsledku kolektiv spíše rozkládá. Příkladem jsou nedorozumění, k nimž dochází v některých JZD pro rozdělování krmiv, a to jak objemné píce, tak i jádra. Pro dosažení klidu a spokojenosti mezi pracovníky se otázka řeší pravidelným přidělováním, uzavíráním přidělů do vlastních beden (jádro), tedy způsobem, který vždy neodpovídá požadavkům výchovy družstevního pracovníka. Vždyť jedním z nejdůležitějších posláních JZD je výchova dříve indivi-

duálně hospodařících rolníků k socialistické spolupráci. Nezdravým zdůrazněním individuálního momentu, k němuž docházíme nesprávným nebo nedůsledným výkladem zásady hmotné zainteresovanosti, opomíjíme požadavek družstevní kolektivní výchovy. Stejně chybné jako podceňování hmotné zainteresovanosti je podceňování ideového uvědomění pracujících.

Ve sledovaných JZD se odměna dojiček za množství nadojených litrů mléka řídí buď podle mléka nadojeného od skupiny krav, kterou družstevnice individuálně podojila, nebo se odměna rozdělí podle celkového množství mléka celého kravína mezi pracovnice podle počtu ošetřovaných kusů. Skutečnost, že za určitých podmínek vzniká rozpor mezi individuálním přidělováním zvířat, individuální odměnou za dosaženou dojivost a kolektivním úkolem výrobní chovatelské skupiny, má svůj odraz v organizaci práce živočišné výroby JZD.

V některých jednotných zemědělských družstvech se dochází k závěru, že by bylo vhodnější zadávat pracovní úkol celému pracovnímu kolektivu a odměňovat jej také skupinově. Družstevníci správně vycítili, že tento názor se jen zdánlivě rozchází se zásadou osobní odpovědnosti a z ní vyplývající individuální odměny. Výsledky ekonomického rozboru ukazují, že je možno a nutno upustit od jednostranného pojetí plánování, organizace a odměňování na jednotlivce, především při splnění jedné z těchto podmínek:

1. Při dosavadní technologii výroby v menších stájích, kde je obtížné nebo nemožné uspořádat organizaci práce tak, aby se jednoznačně oddělily specializované pracovní úkony. Mají-li být zachovány zásady odměňování podle dosažených výsledků práce, nutí tato okolnost k tomu, aby byly vytvořeny pracovní kolektivy — důsledně organizované malé výrobní skupiny se společným pracovním úkolem.

2. Také jiné podmínky pracoviště (výrobní tradice) mohou způsobit, že rozčlenění celkového výrobního procesu na jednoznačně samostatné pracovní úkony naráží na překážky, které činí dělbu práce na dílčí úkony neúčelnou.

Uvedené okolnosti nejsou však vyvrácením všeobecně platné zásady, že za dosud převážně rozšířené formy technologie výroby je třeba rozepsat výrobní a pracovní úkony každému jednotlivému pracovníkovi a stanovit také odměnu podle výrobních výsledků dosažených každým jednotlivcem. Dnes rozšířenému způsobu výroby odpovídá převážně takový způsob odměňování, který je závislý na zjištěných konečných výsledcích práce jednotlivého pracovníka. Organizační forma maloskupiny je — jak vyplývá z výčtu jejich podmínek — při dosavadní technologii jen formou výjimečnou, je zdůvodněna přechodem od malovýroby k velkovýrobě (dočasná nutnost využít staré, jen částečně vhodné budovy, nedostatečná mechanizace, staré pracovní návyky lidí atd.). Lze tedy říci, že dosavadní vývoj družstevní výroby vedl přes specializaci pracovníka a přidělování práce jednotlivci k výkonové normě, stanovené pro jednotlivce, tj. k individuální odměně na rozdíl od odměny kolektivní. Rozdělení úkolů až na jednotlivce má však své meze. Jejich zanedbáním může při plnění jednotlivých operací jednotného pracovního procesu dojít ke snížení produktivity práce (otázka sladění dílčích prací).

Postupným zaváděním nové technologie živočišné výroby dojdeme k snížení potřeby práce a tím i ke zlevnění nákladů a dosáhneme vyšší produktivity. Vývoj ukazuje úzkou závislost mezi technologií a organizací práce. Každému technologickému procesu odpovídá určitá relativně nejvhodnější forma organizace práce. Avšak také samotná organizace práce se denodenně prověřuje v praxi daného technologického procesu.

Odklon od individuální práce ke kolektivní práci specializovaných jednotlivců

Již první zkušenosti se zaváděním nové technologie v živočišné výrobě ukazují, že tím jsou podstatně ovlivňovány způsoby organizace práce na pracovišti. Tím, že se snižuje podíl živé práce a roste produktivita práce, snižuje se také počet pracovníků. Nastává odklon od individuální práce, a to zejména z těchto důvodů:

1. Úkony, které byly při dosavadním způsobu vykonány člověkem, přecházejí zčásti nebo úplně na samotná zvířata (samoobsluha).

2. Chov na vyšší technologické úrovni předpokládá při zajištění vhodného ustájení, zařízení a prostředí, značné snížení počtu ošetřovatelů dobytka. Zavedení volného ustájení si nutně vyžaduje, aby celkový počet zvířat byl přidělen celému kolektivu pracovníků.

3. Charakter práce jednotlivých ošetřovatelů se mění tím, že pracovníci se specializují na dílčí práce, které však mají v celkovém výrobním procesu podstatně odlišnou funkci.

Zaváděním nové technologie v živočišné výrobě nastává kvantitativní a kvalitativní obrát v celkovém pracovním procesu.

Vysvětluje to z příkladu organizace práce ve volné stáji dojníc na farmě Vojnice statku Olomouc. Úspora práce je patrna z tabulky IV:

IV. Potřeba práce při chovu dojníc v různých způsobech ustájení

Způsob ustájení	Spotřeba práce na 10 dojníc (v min./1 den)	Srovnání v procentech (farma Vojnice = 100 %)
Stará stáj, dobytek se uvazuje, ruční doprava krmiv i hnoje (průměr sledovaných JZD)	420	220
Běžná stáj, dobytek se uvazuje, dlouhé stání, krmivo se přiváží (průměr sledovaných JZD)	360	188
Typová stáj, dobytek se uvazuje, visuté drážky, strojní dojení (průměr sledovaných JZD)	310	162
Volná stáj s dojírnou a část. zavedenou samoobsluhou dobytka (farma Vojnice)	191	100
Volná stáj s dojírnou a úplnou samoobsluhou (údaje z NDR)	120	63

Provoz ve stáji s novou technologií přináší, jak ukazuje tabulka IV, značné úspory živé práce. Vzhledem k dosavadní neustálenosti výrobní technologie není však organizace práce, zejména pokud jde o dojnice, zcela vykrytalizovaná. Časové snímky ze stáji se zavedeným novým způsobem chovu (farma Vojnice, statek Olomouc, farma Donava, statek Židlochovice aj.) ukazují dosavadní neustálenost nedávno zavedené technologie. Členění pracovního času ošetřovatelů podle hlavních skupin prací se neliší dost výrazně proti starým výrobním způsobům při stejných pracích, což je způsobeno tím, že práce jsou dosud nedostatečně mechanizovány nebo musí být vykonávány v neúplně vyhovujících adaptovaných

stájích. Tak např. ve Vojnici vyžaduje krmení dobytka a odklízování hnoje poměrně mnoho času (33,3 % z celkové spotřeby času), právě tak jako dojení, které trvá 10,5 minut na jednu dojnici denně (54,7 % z celkové spotřeby času). Z toho vysvítá, že v těchto prvních pokusných stájích šlo až dosud více o řešení výrobní problematiky, zatímco řešení otázek provozní ekonomiky (zejména organizace práce a jejího odměňování), bylo věnováno málo pozornosti. Je však na čase těmto otázkám se věnovat. Nové uspořádání pracovního procesu musí odpovídat pozměněným výrobním formám, aby bylo možné organizačně zajistit optimální zvýšení produktivity práce. Zavedení nové technologie není jednorázovým opatřením, neboť lidé i zvířata si zvyknou na nové formy teprve pozvolna. Základní podmínky úspěchu — nenucený volný pohyb dosud uvázaných zvířat v nově uspořádaném prostředí a rozvíjení jejich podmíněných reflexů i přirozených instinktů — vyžadují nové rozdělení pracovních úkolů jednotlivých ošetřovatelů, nový pracovní rozvrh a uspořádání jednotlivých výrobních chovných směrů. Práce ošetřovatelů se dělí na práce opakující se

- a) denně
- b) po kratších a
- c) po delších intervalech.

Pracovních úkonů, opakujících se denně nebo i několikrát denně proti dosavadní běžné technologii výroby, relativně ubývá. Je to jednak tím, že zvířata se obsluhují sama a jednak proto, že se část prací, až dosud konaných denně, přesunuje do kategorie prací konaných v intervalech delších než jeden den. Změna je patrna z tohoto přehledu:

Druh práce (všeobecné znaky)	Uspořádání pracovního pochodu:	
	ve stáji s uvazováním	ve volné stáji
krmení:		
jadrná krmiva	z kbelíku, z pytle	z krmného automatu
objemná krmiva	rozvážení na visutých drážkách, vozíkách — krmná chodba	z krmného automatu samoobslouhou z vozu
šťavnatá krmiva	rozvážení na visutých drážkách, vozíkách — krmná chodba	z vozu
napájení	samočinné napáječky	napájení ze žlebu
kydání hnoje	visutá drážka, vozík	splachování, shrnovač
stlaní	dlouhá sláma, rozhazování	řezaná sláma shazování s půdy
dojení	strojní, dojicí přístroje	strojní, dojírna
čistění zvířat	hřebelec a kartáč	částečně mechanizováno
čistění konví	vyplachování konví	(přímo do mléčného tanku)
čistění dojicích přístrojů	vymývání dojicích přístrojů	vymývání dojicích přístrojů
čistění dojírny	—	dokonalé čišťení dojírny, splachováním 2X, jedno důkladné vydrhnutí

Zatímco se u napájení v podstatě nic nezměnilo (dosavadní mechanizace má též samočinné napáječky), dochází ve volné stáji k úspoře práce při krmení, a to i tehdy, není-li počítáno se samokrmením. K tomu přichází ještě úspora práce při přípravě krmiv, neboť podle nových poznatků krmné techniky není nutno,

aby denní krmná dávka zvířete byla podávána smíchaná a ve všech potřebných živinách najednou. Také názor na způsob přípravy krmiv se proti dřívějšímu pojetí změnil natolik, že krouhání, řezání a drobení píce se jeví většinou jako zbytečná práce. I když ještě řada otázek přípravy krmiv a její mechanizace dosud čeká na jednoznačné vyřešení (hlavně zamezení plýtvání krmivy), ukazuje již dnešní stav zkušeností v zahraničí i u nás, že i částečná samoobsluha zvířat přinese mnoho úspor na nákladech i na práci.

Další zřetelný rozdíl nové technologie proti dnešnímu způsobu výroby se projevuje při dojení, kde dojírna umožňuje nejvhodnější mechanizaci nejen samotného dojení, ale i jiných úkonů, jako je čištění zvířat a krmení jadrnými krmivy. Hnůj může být odstraňován buď pravidelně, v kratších přestávkách nebo — jde-li o hluboké stání — po uplynutí delšího období. Není-li však tato práce dostatečně mechanizována, může odstraňování hnoje znamenat ztrátu časového náskoku při ostatních pracích.

Všechny uvedené práce vykonává kolektiv ošetřovatelů u celého stáda dojníc současně. Dobytek přichází sám k dojiči, aby se dal podojit a v dojicím stání nachází také svou dávku jadrného krmiva. Dojení a ošetřování dojicího zařízení, včetně dojírny, je speciálním pracovním úsekem zvláště kvalifikovaných pracovníků. Dalším pracovním úsekem je přistavování vozíků pro krmení senem, siláží a řepným chrástem, příp. náplňová zařízení pro samokrmení senem, dávkování a shazování podestýlky. Podle okolností bude však asi nejúčelnější, aby v podstatě všichni pracovníci ovládali všechny práce současně a aby si navzájem v kolektivní práci pomáhali. Při vhodné stavbě a správné mechanizaci lze kydat hnůj 1—2krát v roce. Hnůj mají odstraňovat pracovníci mimo stájový kolektiv, který by tuto nárazovou práci při normálním vytižení nemohl nezvládnout. Tvrdý výběr lze snadno čistit širokou lopatou a proudem vody, stříkané gumovou hadicí.

Takto uspořádané a organizované práce předpokládají poměrně malé, ale dobře sladěné kolektiv odborně zdatných pracovníků. Protože však kolektiv odpovídá za celý stav dobytka, je odpovědnost jednotlivce mnohem větší než při jakékoliv dřívější formě organizace práce. Nárok na odbornou zdatnost se stupňuje také proto, že ošetřovatelé musí neustále sledovat zdravotní stav a chování svěřených zvířat (zjištění říje) ve stáji, ve výběhu a příp. na pastvě. Menší přímý styk s dobytkem musí být vynahrazen lepšími teoretickými a praktickými znalostmi ošetřovatelů. I když je možné a nutné, aby došlo i uvnitř kolektivu k určité dělbě práce, je současně nezbytné, aby každý jedinec ovládal celý provoz na pracovišti a aby pracovní i odborná kvalifikace byla vyrovnaná. Tak dochází v důsledku nové technologie k nové formě kolektivní práce, která je prací specializovaných jednotlivců. Dochází k odklonu od způsobu individuální práce, jak jsme ji v té či oné podobě poznali při dosavadním tradičním způsobu technologie výroby. Tato tendence ve vývoji organizace práce stájového kolektivu je patrna přesto, že nové formy technologie živočišné výroby se dosud v našich poměrech přesně nevykristalizovaly. Vývojová tendence se projevuje více či méně pronikavě podle požadavků jednotlivých chovů zvířat a jejich užitkových směrů. Zatímco nová technologie má v chovu dojníc ještě mnoho nedostatečně vyřešených výrobních otázek, je problematika volného ustájení mladého skotu, automatický výkrm prasat nebo klcový chov nosnic poměrně snadnější. Uvedené okolnosti působí pochopitelně také na způsob organizace práce, která se v soudobém stadiu přizpůsobuje dosavadní výrobní technice. Pokud jde o odměňování podle práce, odráží se v jeho způsobu opět forma zavedené organizace práce, která musí být podpořena hmotnou zainteresovaností pracovníka. Problematika odměňování stájového kolektivu dostává proto zaváděním nové technologie živočišné výroby zcela odlišný ráz.

Vývoj směrem ke kolektivnímu pracovnímu úkolu, společné odpovědnosti a kolektivní odměně

Předešlá stať ukázala, že základním charakteristickým rysem organizace práce při nové technologii živočišné výroby je kolektivní práce specializovaných jednotlivců. Zatímco dosavadní výrobní způsob vyžadoval zdůrazňování osobní odpovědnosti za pracovní úkol, je kolektivní pracovní úkol nezbytným postulátem nové technologie. Ekonomický zákon rozdělování podle práce, který vyžaduje naprostý soulad mezi charakterem práce a společenským podnětem k práci, předpokládá také, že způsob odměňování bude citlivě reagovat na zásadní změny ve formě organizace práce.

Zásady odměňování podle množství a jakosti práce vyžadují co nejpřesnější stanovení měřítka vykonané práce — pracovní výkonové normy. Jelikož výkonová norma vyjadřuje množství práce vykonané za pevně stanovených pracovních podmínek s určitými pracovními prostředky, je zřejmé, že nová technologie živočišné výroby přinese velké změny ve výši výkonových norem. Především dojde ke změnám normy počtu kusů, které má na starosti skupina pracovníků, přičemž tato norma změny i svůj charakter z individuální normy na normu skupinovou. I tato kolektivní norma bude měřitelná v jednotkách výrobku (příp. v jednotkách práce), ale hodnocení přitom bude vycházet z nových organizačních předpokladů.

Budoucnost přinese také nové a přísnější hodnocení kvalitativních ukazatelů. Růst kvalifikace pracovníků a s ní související větší odpovědnost jednotlivce (prakticky odpovídá každý za celkový stav svěřeného dobytka), přinášející s sebou stále stoupající nároky na jakost práce stájového kolektivu, která najde svůj výraz ve stoupajícím významu příslušných ukazatelů jakosti. Dále také vzroste souvislost hmotné zainteresovanosti celého družstevního kolektivu (zájem o co možná nejvyšší tržby) se zainteresovaností výrobní skupiny (zájem o vyšší odměnu), což opět způsobí větší snahu o zkvalitnění práce.

Zavedením nové výrobní techniky se také vyrovná pracovní zatížení jednotlivců. Rozdíly v namáhavosti zmizí a vývoj povede ke stále vyrovnanější kvalifikaci všech pracovníků. Bude také možno vyrovnat různou délku pracovní doby, lépe řešit pracovní volno atd. Tím není řečeno, že nastane naprostá rovnost mezi pracovníky kolektivu. Rozdílná kvalifikace jednotlivců a větší či menší jejich odpovědnost mají za následek, že odměna členů kolektivu není u každého pracovníka stejná. Stejná odměna za práci není podmínkou kolektivní odpovědnosti za konečný výsledek práce výrobní skupiny (i když se za určitých podmínek ani toto řešení nevyklučuje).

Vychovat pracovníky ke kolektivní odpovědnosti za výsledky práce celé skupiny může takový způsob odměňování, který není zaměřen jen k vyššímu výdělku jednotlivce, ale který současně upevňuje socialistické vědomí pracujících. Pro socialistické výrobní poměry je na rozdíl od kapitalismu charakteristický jak materiální zájem pracujících na zvýšení produktivity jejich práce, tak i stále vzrůstající význam morálních činitelů. Požadavek družstevní kolektivní výchovy musí být uplatněn vedle čistě výrobních hledisek ve stále důslednější míře, neboť jednota zájmů osobních a společenských není stále ještě všude samozřejmá.

Souhrn

Autor pojednává o vnitřním uspořádání práce v základní výrobní a organizační jednotce živočišné výroby, ve stálé chovatelské skupině. Na základě výzkumu organizace práce a odměňování za práci v živočišné výrobě družstev do-

chází autor k závěru, že v organizaci práce tohoto výrobního odvětví lze upozorovat dvě základní vývojové tendence:

1. Pokračující dělbu práce a specializaci jednotlivých členů stájového kolektivu a tendenci k individualizaci práce a

2. odklon od individuální práce a tendenci ke kolektivní práci specializovaných jednotlivců.

Základem těchto dvou vzájemně se rozcházejících vývojových směrů v organizaci práce stájových kolektivů je technologie výroby.

V menších stájích s velkým podílem ručních prací je vhodná organizace s poměrně malou dělbou práce. V podmínkách velkovýroby se proti tomu prohlubuje dělba práce a specializace v rámci pracovního kolektivu. Je závislá hlavně na technické úrovni výroby a stoupá úměrně s jejím růstem. Proto je nutno při zlepšené mechanizaci atd. usilovat o lepší organizaci práce cestou důsledné specializace v rámci chovatelské skupiny.

Způsob odměňování za práci vychází bezprostředně z organizace práce využitím principu hmotné zainteresovanosti všech pracovníků na výsledcích výroby a proto také určitá forma odměňování odpovídá určité formě organizace práce a opačně.

Přidělováním zvířat do trvalé péče jednotlivých pracovníků, jak si to vyžaduje současná technologie výroby, a postupnou specializací pracovníků (v uvedeném případě na dojičky, krmiče a stájníky), dochází až k ostrému vyhranění individuální práce. Snaha oddělit a osamostatnit dílčí úkoly pracovníků také cestou hmotné zainteresovanosti se projevuje někdy i negativně tím, že se příliš zdůrazňuje individuální moment. Autor v této souvislosti pojednává o otázce zainteresovanosti jednotlivých členů stájového kolektivu na výsledcích výroby a zjišťuje, že na užítkovosti je přímo hmotně zainteresován jen malý počet pracovníků, což nelze považovat za správné. Uvádí pak způsob organizace práce v maloskupině jako způsob kolektivní práce, který je při dosavadní technologii výroby způsobem výjimečným.

Teprve zaváděním nové technologie živočišné výroby dochází k podstatným změnám v organizaci práce na pracovišti. Nastává odklon od individuální práce především z těchto důvodů:

a) některé úkony, které dosud vykonával člověk, přecházejí na samotná zvířata,

b) zavedení volného ustájení si vyžaduje, aby celkový počet zvířat byl přidělen celému kolektivu pracovníků,

c) charakter práce jednotlivých ošetřovatelů se mění tím, že se pracovníci specializují na dílčí práce, které mají v celkovém výrobním procesu podstatně odlišnou funkci.

Pracovních úkonů, opakujících se denně nebo i několikrát denně, ubývá relativně proti dosavadní běžné technologii výroby, a to v důsledku samoobsluhy zvířat a pozměněné techniky práce.

Dochází také k nové formě kolektivní práce, která je prací vysoce kvalifikovaných specializovaných jednotlivců. Tento vývoj se rýsuje zatím na oněch úsecích, kde se již projevují první kladné výsledky nové technologie a najde určité svůj odraz v odměňování stájového kolektivu. Zde se projeví ve zdůraznění kolektivní normy, v novém a přísnějším hodnocení kvalitativních ukazatelů výroby, jiném způsobu řešení délky pracovní doby atd. Nové výrobní způsoby přinesou také zdůraznění kolektivní odpovědnosti za výsledky práce a bude možno vedle osobní hmotné zainteresovanosti pracovníků dbát i na význam morálních činitelů.

Автор описывает внутреннюю организацию труда в основной производственной и организационной единице животноводства, в постоянной животноводческой бригаде. На основе научного исследования организации и оплаты труда в животноводстве кооперативов, автор приходит к заключению, что в организации труда этой отрасли производства можно наблюдать две основных тенденции развития:

1. продолжающееся распределение труда и специализацию отдельных членов коллектива обслуживающего персонала животноводческих ферм с целью индивидуализации труда и

2. уклон от индивидуальной работы и тенденцию к коллективной работе специализированных отдельных работников.

Основой этих двух взаимно противоположных направлений развития в организации труда коллективов обслуживающего персонала животноводческих ферм является технология производства.

На небольших формах с большой долей ручных работ пригодной является соответствующая организация со сравнительно небольшим распределением труда. В условиях крупного производства, напротив, увеличивается распределение труда и специализация в рамках рабочего коллектива. Она зависит главным образом от технического уровня производства и увеличивается пропорционально его росту. Поэтому необходимо при улучшенной механизации и т. д. стремиться к лучшей организации труда путем последовательной специализации в пределах животноводческой бригады.

Способ оплаты труда основывается непосредственно на организации труда при использовании принципа материальной заинтересованности всех работников в результатах производства и поэтому определенная форма оплаты труда соответствует определенной форме организации труда и наоборот.

Закреплением животных за отдельными работниками для постоянного ухода, как это требует современная технология производства, и постепенной специализацией работников (в данном случае доярки, работника, раздающего животным корма, и скотника), возникает резкое разграничение индивидуальной работы. Стремление отделить и сделать частичные задания работников самостоятельными также и путем материальной заинтересованности иногда проявляется отрицательно и тем, что слишком подчеркивается индивидуальный момент. Автор в связи с этим рассматривает вопрос заинтересованности отдельных членов коллектива обслуживающего персонала фермы в результатах производства и констатирует, что в продуктивности непосредственно материально заинтересовано лишь небольшое число работников, что нельзя считать правильным. Автор далее приводит способ организации труда в небольшой группе, как способ коллективной работы, который при существующей технологии производства является исключительной формой.

Только в результате введения новой технологии животноводства наступают существенные изменения в организации труда на рабочем участке. Переход от индивидуального труда происходит главным образом по следующим причинам:

а) приемы, которые до сих пор выполнял человек, переходят на самых животных,

б) введение беспривязного содержания требует, чтобы общее поголовье животных было закреплено за целым коллективом работников,

в) характер работы отдельных работников, обслуживающих животных, меняется в связи с тем, что работники специализируются на частных работах, которые в общем рабочем процессе имеют довольно различную функцию.

Число рабочих приемов, повторяющихся ежедневно или даже по несколько раз в день, по сравнению с до сих пор применяемой обычной технологией производства относительно сокращается, а именно, в результате применения самообслуживания животных и измененной технологии работы.

Возникает также новая форма коллективного труда, которая выражена в работе высококвалифицированных специализированных отдельных работников. Это развитие возникает пока на тех участках, где уже проявляются первые положительные результаты новой технологии, и безусловно найдет свое отражение в оплате труда фермского коллектива работников. Здесь эти положительные результаты проявятся в укреплении коллективной нормы, в новой и более строгой оценке качественных показателей производства, в другом способе решения продолжительности рабочего времени и т. д. Новые способы производства также подчеркнут коллективную ответственность за результаты работы и помимо личной материальной заинтересованности работников можно будет придать должное значение моральным факторам.

Arbeitsorganisation und Arbeitsvergütung bei Pflegergruppen im Stall

Die vorliegende Arbeit behandelt Fragen der Arbeitsorganisation im Rahmen der stabilen Pflegergruppen. Auf Grund einer durchgeführten Forschung über die Arbeitsorganisation und Arbeitsvergütung in der tierischen Produktion der JZD (LPG) kommt der Autor zum Schluß, daß im Grunde zwei Grundentwicklungstendenzen der Arbeitsorganisation dieses Produktionszweiges zu beobachten sind:

1. Die fortschreitende Arbeitsteilung und Spezialisierung der einzelnen Mitglieder des Stallkollektives und die Tendenz zur Individualisierung der Arbeit,
2. Die Abkehr von der individuellen Arbeit und die Tendenz zu kollektiver Arbeit spezialisierter Einzelarbeiter.

Die Grundlage dieser beiden diametral auseinanderlaufenden Entwicklungsrichtungen der Arbeitsorganisation der Stallkollektive liegt in der Technologie der Produktion.

In kleinen Ställen mit großem Anteil an Handarbeit ist die Organisationform mit verhältnismäßig kleiner Arbeitsteilung noch vorteilhaft. In den Bedingungen der Großproduktion vertieft sich dagegen die Arbeitsteilung und Spezialisierung im Rahmen der Arbeitsgruppe. Sie ist hauptsächlich vom technischen Niveau der Produktion abhängig und steigt entsprechend ihrer Entwicklung. Es ist deshalb notwendig, gleichzeitig mit der Verbesserung der Mechanisierung usw. auch eine bessere Arbeitsorganisation auf Grund konsequenter Spezialisierung im Rahmen des Stallkollektivs anzustreben.

Die Form der Arbeitsvergütung entspricht unmittelbar der Form der Arbeitsorganisation auf Grund der Ausnutzung des Prinzips der materiellen Interessiertheit aller am Ergebnis der Produktion beteiligten Arbeitenden. Deshalb entspricht einer bestimmten Organisationform auch eine bestimmte Arbeitsvergütungsform und umgekehrt, die für die gegebenen Bedingungen vorteilhaft erscheinen. Bei Zuteilung der Tiere in dauernde Pflege der einzelnen Arbeitenden, wie es die derzeitige Technologie erfordert, und durch die fortschreitende Spezialisierung der Arbeitenden (in unserem Falle: Melker, Fütterer und Stallpfleger), kommt es oft bis zu einer Überbetonung der individuellen Arbeitsform. Die Bemühung Teilarbeitsaufgaben abzugrenzen und zu verselbständigen, führt auf dem Wege des materiellen Interesses oft deshalb zu negativen Ergebnissen, weil das individuelle Moment allzu sehr hervorgehoben wird. Der Autor behandelt in diesem Zusammenhang die Frage der Interessiertheit einzelner Mitglieder des Stallkollektivs am Produktionsergebnis der gesamten Gruppe und kommt zum Schluß, daß nur ein Bruchteil der Arbeitenden an den Ergebnissen direkt beteiligt ist, was als unrichtig zu bezeichnen ist. Es wird auch auf die Organisation der Arbeit in der sog. Kleingruppe als Form der kollektiven Arbeit verwiesen, doch ist dieselbe bei der gegenwärtigen Art der Produktionstechnik ein Sonderfall.

Erst durch Einführung der neuen Technologie in die tierische Produktion kommt es zu Veränderungen in der Arbeitsorganisation. Es beginnt eine Abkehr von der individuellen Arbeit hauptsächlich aus folgenden Gründen:

- a) Arbeitshandlungen, die bisher vom Menschen durchgeführt wurden, gehen nun auf das Tier selbst über,
- b) Die Einführung des Laufstalles erfordert, daß die gesamte Anzahl der Tiere nun dem ganzen Stallkollektiv zugeteilt wird,
- c) Der Charakter der Arbeit der einzelnen Pfleger ändert sich dadurch, daß sich die Arbeitenden auf Teilarbeiten spezialisieren, die im gesamten Produktionsprozeß eine grundsätzlich unterschiedliche Funktion haben.

Arbeitsaufgaben, die täglich oder sogar mehrmals am Tage vorkamen, treten gegenüber der bisherigen Produktionstechnologie verhältnismäßig zurück (als Folge der Selbstbedienung der Tiere und der Veränderungen in der Arbeitstechnik).

Auf Grund der neuen Technologie kommt es zu neuen Formen der kollektiven Arbeit, die zur Arbeit spezialisierter Einzelarbeiter mit hoher Qualifizierung wird. Diese Entwicklung zeigt sich schon auf jenen Zweigen der tierischen Produktion, in denen wir die ersten Ergebnisse der neuen Technologie verzeichnen können. Sie wird auch ohne Zweifel ihren Reflex in der Arbeitsvergütung des Stallkollektivs finden. Dies findet seinen Ausdruck in der Betonung der Kollektivnorm, in neuer und strengerer Bewertung der Güte der Erzeugnisse, neuen Lösung der Frage der Beschäftigungsdauer u. ä. Die modernen Produktionsformen bringen auch eine Betonung der gemeinsamen Verantwortung für die Produktionsergebnisse und es wird ermöglicht, daß neben dem Moment der persönlichen materiellen Interessiertheit auch der Bedeutung der moralischen Faktoren größere Aufmerksamkeit gewidmet werden wird, was bisher oft vernachlässigt wurde.

K otázke ekonomiky rôznych spôsobov pestovania kukurice

(Predbežné výsledky)

К вопросу экономики разных способов выращивания кукурузы

Zur Frage der Ökonomik verschiedener Maisanbauverfahren

Inž. Alfonz MARKO, inž. Jozef MARTAUS

Výzkumný ústav poľnohospodárskej ekonomiky ČSAPV, Bratislava

Úvod

Kukurica je veľmi dobrým, jadrovým, zeleným a silážnym krmivom takmer pre všetky druhy hospodárskych zvierat i hydinu. Preto sa v súčasnej dobe kladie zvýšený dôraz na rozširovanie plôch, na zvyšovanie hektárových úrod a na znížovanie nákladov pri jej pestovaní.

Zvyšovanie hektárových úrod kukurice vyžaduje uplatňovať správnu agrotechniku, dostatočné hnojenie hospodárskymi a priemyslovými hnojivami, vysievať rajonizované, vysokovynosné sorty, vykonávať opatrenia proti chorobám a škodcom a prípadne v suchších oblastiach prejsť aj na zavlažovanie.

Zníženie spotreby práce a finančných nákladov na jednotku plochy a produkcie môžeme dosahovať popri nových spôsoboch pestovania hlavne širokou mechanizáciou agrotechnických úkonov od prípravy až po zber. Dôležitosť zvyšovania spotreby práce a finančných nákladov vyplýva aj z toho, že spotreba práce a náklady na jednotku produkcie pri súčasných hektárových úrodách kukurice sú neúmerne vysoké. Tak napríklad v 10 sledovaných JRD boli náklady na jeden cent kukurice v zrne v priebehu roku 1957 priemerne 160,00 Kčs, po odpočítaní ceny stebelnej hmoty 123,80 Kčs, pri priemernej úrode zrna 26,24 q/ha. Teda náklady na jeden cent zrna vypestovaného doterajšou agrotechnikou s malým použitím mechanizačných prostriedkov sú pomerne vysoké.

V praxi sa v podstate pestuje kukurica dvojakým spôsobom: tradične v riadkoch, ktoré neumožňujú širšie použitie mechanizačných prostriedkov a štvorcovo-hniezdovým spôsobom, ktorý umožňuje mechanizovať podstatnú časť všetkých agrotechnických úkonov. Tento druhý spôsob pestovania kukurice sa u nás ešte dostatočne nerozšíril. Poukazuje sa hlavne na problém presnosti sejby. Tiež pajú rozdielne názory na ekonomiku tohoto spôsobu sejby a pestovania kukurice.

V tomto príspevku chceme na základe predbežných výsledkov poukázať na spotrebu práce a finančných nákladov pri pestovaní kukurice rôznymi spôsobmi. Túto otázku sme sledovali v prevádzkovom meradle na objektoch štátnych majetkov v priebehu roku 1958. V sledovaní pokračujeme aj v rokoch nasledujúcich.

Postup riešenia

U jednotlivých spôsobov pestovania kukurice sledujeme a hodnotíme: sejbu, ošetrovanie porastu počas vegetácie, zber, počet vyklíčených rastlín, počet rastlín po vyjednotení, počet dospelých rastlín, počet šúlkov, pomer šúlkov ku stebĺam, hektárové úrody, straty zberu, stupeň olistenia, percento poškodenia šúlkov, spotrebu práce ručnej, poľahovej, strojovej a motorickej na jednotlivé agrotechnické operácie, a finančné náklady.

K porovnávacím skúškam sa použili nasledujúce stroje: poľahová sejačka, sejačka TVD-6, poľahová plečka, traktorová plečka KPN-6, kombajn KU-2, traktor Z-25, Z-35, traktorový vlečníak, poľahové vlečníaky, sečkovica.

Potrebné údaje sme získali priamym sledovaním a z prevádzkovej evidencie oddelenia ŠM, upravenej pre potreby tohoto sledovania.

Výsledky sledovania

Za výskumný objekt sa vybralo oddelenie Veľké Úľany v obvode Štátneho majetku Senec. Toto oddelenie sa nachádza v kukuričnom výrobnom type. Zastúpenie kukurice na zrno v štruktúre osevu tu v roku 1958 činilo 10,81 %.

Z celkovej plochy kukurice zasiali v roku 1958 na sledovanom oddelení ŠM riadkovým spôsobom 21,25 ha a štvorcovo-hniezdovým spôsobom 70,00 ha.

Podmienka, vývoz a rozmetanie maštalného hnoja, zaoranie maštalného hnoja, hlboká orba, jarné smykovanie, kultivátorovanie, rozmetanie priemyslových hnojív a bránenie vykonali na celej sledovanej ploche 91,25 ha rovnako, použitím traktorov a traktorovým závesným náradím. Na jeden hektár sa vyhnulo 300 q maštalného hnoja a 4,5 q priemyslových hnojív. Množstvo použitého maštalného hnoja a priemyslových hnojív v prepočte na jeden hektár je v oboch sledovaných prípadoch rovnaké. Taktiež spotreba práce a finančné náklady sú u prác spojených s prípravou pôdy rovnaké. Preto rôzne spôsoby pestovania kukurice vyhodnocujeme od rozdielnej agrotechniky, ktorá začína sejbou.

Sejba

Pre riadkovú sejbu sa použila obyčajná poľahová sejačka. Do tejto práce boli zapojení traja pracovníci. Jeden hektár sejby vykonali v priemere za 1,50 hod. celkového času.

Z toho vyplýva nasledovná spotreba práce:

3 pracovníci × 1,5 hod.	4,50 hod.
2 kone × 1,5 hod.	3,00 hod.
1 sejačka	1,50 hod.

Šírku riadkov nastavili na spon 60 cm. Pri tomto spone riadkov sa vysialo na jeden hektár priemerne 47,40 kg osiva. Sialo sa člnkovým spôsobom.

Priame náklady v prepočte na jeden hektár sejby:

mzdy pracovníkov	18,15 Kčs
náklady na poľah	18,04 Kčs
náklady na pohonné látky	—
náklady na osivo	35,45 Kčs
ostatné náklady	1,93 Kčs
S p o l u	73,57 Kčs

Pre štvorcovo-hniezdovú sejbu sa použila sejačka TVD-6, ťahaná traktorom Z-25. Obsluha sejačky si vyžadovala 6 pracovníkov: traktoristu, obsluhujúceho pracovníka pre premiestňovanie odmerného drôtu na začiatku poľa, signalizátora na značke v strede pozemku a pracovníkov pre premiestňovanie odmerného drôtu v strede a na konci poľa.

Na jeden hektár sejby sa priemerne spotrebovalo pracovného času:

na rozmeranie pozemku	0,02 hod.
na vlastnú sejbu	1,20 hod.

Na jeden hektár sa priemerne spotrebovalo 2,85 kg nafty a 18,55 kg osiva.

Celková spotreba práce na osiatie jedného hektáru kukurice štvorcovo-hniezdovým spôsobom sejačkou TVD-6 je nasledovná:

6 pracovníkov × 1,22 hod.	7,32 hod.
1 sejačka TVD-6	1,22 hod.
1 traktor Z-25	1,22 hod.

Priame náklady v prepočte na jeden hektár sejby činili:

mzdy pracovníkov	66,62 Kčs
náklady na pohonné látky	6,60 Kčs
náklady na osivá	18,55 Kčs
ostatné náklady	24,69 Kčs
S p o l u	116,46 Kčs

V priebehu roku 1958 sa doplnili sejačky TVD-6 a SKGK-6 zariadením pre automatické prenášanie odmerného drôtu. Toto zariadenie sa vyrába podľa návrhu VÚZT (býv. VÚMEZ). Znižuje podstatne počet obsluhujúcich pracovníkov, potrebných k sejbe so sejačkami SKGK-6 a TVD-6. Namiesto šiestich pracovníkov sú potrební len dvaja pracovníci: traktorista a obsluhujúci pracovník na sejačke.

Pri zasiatí jedného hektára za 1,22 hod. činí celková spotreba práce pri tomto spôsobe sejby:

2 pracovníci × 1,22 hod.	2,44 hod.
1 sejačka TVD-6	1,22 hod.
1 traktor Z-25	1,22 hod.

Automatické prenášanie lana znižuje spotrebu ľudskej práce oproti ručnému prenosu odmerného drôtu o 66,60 %. Náklady na jeden hektár sejby sa znižujú o mzdu piatich pracovníkov, tj. o 44,40 Kčs. Priame náklady na jeden hektár sejby činia v priemere 72,26 Kčs. Teda náklad na sejbu štvorcovo-hniezdovým spôsobom s automatickým prenosom lana je nižší v prepočte na jeden hektár oproti riadkovej sejbe o 1,31 Kčs a oproti štvorcovo-hniezdovej sejbe kukurice bez automatického prenášania lana o 44,40 Kčs.

Kvalitu sejby posudzujeme hlavne podľa presnosti hniezd do štvorcového sponu, podľa počtu rastlín v jednom hniezde a podľa počtu prázdnych hniezd.

Na sledovanom pozemku sa zistili tieto hodnoty štvorcovo-hniezdovej sejby (získované v strede pozemku na ploche 1680 m², počet hniezd 2437) (tab. I):

	Počet jedincov	Hniezda	
		počet	%
maximálny počet rastlín v hniezde	12	1	0,00
minimálny počet rastlín v hniezde	1	375	15,37
najčastejší počet rastlín v hniezde	2	1430	59,08
počet prázdnych hniezd	—	95	3,88

Optimálny počet jedincov v hniezde sú 2 rastliny.

Na sledovanom pozemku splňuje sa táto požiadavka na 59,08 %. Väčší počet rastlín v hniezde sťažuje jednotenie a má tiež vplyv na úrodu. V prípade, že rastlinky nie sú v hniezde v dostatočnej šírke rozmiestnené, pri neopatrnom jednotení a vyberaní prebytočných jedincov sa čiastočne v pôde uvoľnia aj ponechané rastlinky.

Pri sejbe štvorcovo-hniezdovým spôsobom do sponu 70 X 70 cm je treba dosiahnuť po jednotení na jeden hektár 20.449 hniezd po dvoch rastlinkách. Teda na jeden hektár celkom 40.898 jedincov. V sledovanom prípade sa tento počet jedincov nedosiahol, pretože časť hniezd bola obsadená len jednou rastlinou a časť hniezd bola bez vykličných rastliniek. Z celkového počtu 2437 sa zistilo hniezd:

s jednou rastlinkou	375, tj. 15,37 %
prázdnych hniezd	95, tj. 3,88 %
s dvoma a viac jedincami	2057, tj. 80,75 %

V prepočte na jeden hektár predstavujú hniezda s jednou rastlinkou a prázdne hniezda zníženie počtu zo 40.898 jedincov na 36.171 rastlín. Celkove sa dosiahol na sledovanej ploche 88,44 % žiadúceho počtu rastlín.

Pri bližšom skúmaní prázdnych hniezd a hniezd s jednou rastlinkou sa zistilo, že aj tieto prázdne hniezda boli takmer všetky obsiate v počte 2—3—4 zrnami. Pri laboratórnej skúške klíčivosti vykazovali vybrané semená z prázdnych hniezd 99,5 % klíčivosť. Po sejbe nasledovalo štrnásťdňové bezrážkové obdobie. Následkom toho vyschla ornica až do hĺbky 6—7 cm. Vysiate a nevykličené zrná sa nachádzali v tejto vysušenej vrstve a pri nedostatku vlhky nemohli vykličiť. V kukuričnej výrobní oblasti s takýmito suchými obdobiami v jarných mesiacoch (apríl, máj) je treba počítať a podľa toho aj upraviť agrotechniku. Hlavné je dôležité v predsejbovej príprave prekryť pôdu kultivátorovaním až do hĺbky 12 až 14 cm. Do takto prekrytej vrstvy pôdy ľahšie vnika špička vysievacej radličky sejačky a vysieva zrno do žiadúcej hĺbky 8—10 cm, kde je aj pri dlhšie trvajúcom suchu vlhká pôda a vysiate zrno kukurice môže klíčiť.

Len menšia časť hniezd (v počte 17) bola bez vysiatých zŕn, čo predstavuje z celkového počtu zisťovaných prázdnych hniezd 18,08 %. Z počtu žiadúcich rastlín na sledovanej ploche to činí 0,35 %. Nízke percento prázdnych hniezd bez zŕn svedčí o dobrej spoľahlivosti vysievania zrna sledovanou sejačkou TVD-6. Za priaznivých podmienok pre klíčenie zŕn bol predpoklad pre priblíženie sa k plnému počtu rastlín na jeden hektár.

Počet rastlín pri normálnej sejbe sa zisťoval až po vyjednotení.

Medziriadková kultivácia

Pre medziriadkovú kultiváciu sa použili nasledovné stroje a náradie: traktorová plečka KPN-6, poľahová jednoriadková plečka, ručná motyčka, poľah a traktor Z-25 K.

Na parcele vysiatej riadkovým spôsobom sa vykonal nasledovný sled pracovných operácií:

- plečkovanie traktorom,
- jednotenie ručné,
- plečkovanie traktorom,
- plečkovanie traktorovou plečkou s liadkovaním,
- ručné okopávanie.

Celková spotreba práce ručnej, poľahovej, strojovej a motorickej pri medziriadkovej kultivácii na parcele vysiatej riadkovým spôsobom v prepočte na jeden hektár je nasledovná (tab. II):

II.

Agrotechnický úkon	Spotreba hodín na 1 ha na prácu			
	ručnú	poľahovú	strojovú	motorickú
plečkovanie I.	1,98	—	0,99	0,99
jednotenie	59,38	—	—	—
plečkovanie II.	1,98	—	0,99	0,99
okopávanie	48,22	—	—	—
plečkovanie s liadkov.	2,36	—	1,18	1,18
Spolu	113,92	—	3,16	3,16

Priame náklady na jednotlivé agrotechnické úkony činili v Kčs (tab. III):

III.

	Mzdy	Náklady na poľahy	Náklady na pohonné látky	Ostatné náklady
plečkovanie I.	9,20	—	8,69	13,20
jednotenie	312,00	—	—	—
plečkovanie II.	9,20	—	8,69	13,20
okopávanie	226,90	—	—	—
plečkovanie s liadkov.	14,73	—	11,96	17,40
Spolu	572,03	—	29,34	43,80

Najviac ručnej práce a finančných nákladov sa vynaložilo na jednotenie a ručné okopávanie. Tieto náklady sa v značnej miere znižujú u druhého spôsobu pestovania kukurice.

Dosiahnutie počtu 40.898 jedincov na jeden hektár vyžaduje jednotenie rastlín v riadku na vzdialenosť 40 cm. Pri pravidelnom výseve zŕn do riadku a pri pozornej práci sa dá táto požiadavka bez obtiaže splniť.

Na sledovanej parcele sa zisťovalo po jednotení dodržanie pravidelnej vzdialenosti medzi rastlinkami v riadku. Namerané hodnoty vykazujú, že nebolo dosiahnuté pravidelnej vzdialenosti:

najmenšia vzdialenosť	19	cm
maximálna vzdialenosť	198	cm
najčastejšia vzdialenosť	41—70	cm
priemerná vzdialenosť	55,8	cm

V prepočte na jeden hektár sa na sledovanom pozemku dosiahlo namiesto žiadúceho počtu rastlín 40.898 (pri spone 60 X 40 cm) len 29.868 rastlín. Je to najmä v dôsledku väčších medzier medzi rastlinkami v riadku, spôsobenými rôznymi príčinami: nevyklíčeným a nerovnomerne vysiatym zrnom a nepozorným jedením.

Na sledovanej parcele, kde sa pestovala kukurica štvorcovo-hniezdovým spôsobom, sa vykonal pri medziriadkovej kultivácii nasledovný sled agrotechnických úkonov:

plečkovanie traktorovou plečkou,
jednotenie ručné,
plečkovanie trakt. plečkou v pozdĺžnom smere,
plečkovanie trakt. plečkou v priečnom smere,
ručné okopávanie.

Pri sledovaní sa zistila nasledovná spotreba práce (tab. IV):

IV.

Agrotechnický úkon	Spotreba hodín na 1 ha na prácu			
	ručnú	poťahovú	strojovú	motorickú
plečkovanie I.	2,80	—	1,40	1,40
jednotenie	27,44	—	—	—
plečkovanie II.	2,60	—	1,30	1,30
okopávanie	30,01	—	—	—
plečkovanie III. s prihnojovaním	2,28	—	1,14	1,14
Spolu	65,13	—	3,84	3,84

Pri štvorcovo-hniezdovom spôsobe pestovania kukurice sa v kultivačných prácach výrazne prejavuje úspora ručnej práce na jednotenie.

Výhody štvorcovo-hniezdovej sejby sa prejavili pri kultivačných prácach aj vo finančných nákladoch na jeden hektár (tab. V):

V.

Agrotechnický úkon	Náklady v Kčs na 1 ha			
	mzdy	poťahy	pohonné látky	ostatné náklady
plečkovanie I. jedným smerom	9,14	—	8,86	13,20
jednotenie	151,00	—	—	—
plečkovanie II. križne	16,02	—	11,04	13,20
okopávanie	150,12	—	—	—
plečkovanie III. s prihnojovaním	14,74	—	11,96	17,40
Spolu	341,02	—	31,86	43,80

Celkové náklady na sejbu a kultivačné práce v prepočte na jeden hektár predstavujú 416,68 Kčs. Úspora finančných nákladov pri kultivačných prácach oproti riadkovej sejbe činí 228,49 Kčs v priemere na jeden hektár. Ak porovnáme náklady na sejbu a medziriadkovú kultiváciu, javí sa pri pestovaní kukurice štvorcovo-hniezdovým spôsobom úspora nákladov v prepočte na jeden hektár 198,52 Kčs oproti riadkovému spôsobu pestovania kukurice. Pri použití automatického prenášania odmerného drôtu sa zvyšuje úspora u štvorcovo-hniezdového spôsobu oproti riadkovej sejbe v prepočte na jeden hektár na 242,92 Kčs.

Vysievanie zrna do hniezd do štvorcového sponu umožňuje podstatne znížiť potrebu práce a nákladov na vykonanie jednotenia. Hniezda s väčším počtom rastlín sa vyjednotia na dve rastlinky, hniezda s dvoma, prípadne s jednou rastlinkou sa len okopajú. Po vyjednotení sa na sledovanom pozemku nachádzalo v prepočte na jeden hektár 36.171 rastlín, o 6303 jedincov viac, ako pri riadkovom výseve. Podvrdzuje to teoretický predpoklad, že pri pozornej sejbe do štvorcového sponu sa dosiahne optimálne žiaduci počet rastlín na jeden hektár a ich správne rozloženie na celom pozemku.

Počet dopestovaných rastlín a šúlkov

Na pokusnom pozemku s riadkovou sejbou kukurice, ako sme vpredu uviedli, sa dosiahol v prepočte na jeden hektár 29.868 rastlín. Na dospelých rastlinách v počte 424 sa napočítalo spolu 508 šúlkov. Na jednu dospelú rastlinu pripadá v priemere 1,19 šúlka, čo predstavuje v prepočte na jeden hektár 35.542 šúlkov kukurice.

Zisťovaním váhového pomeru stebiel a šúlkov pri riadkovej sejbe sa získali tieto hodnoty: 100 rastlín so šúlkami vážilo celkom 51,80 kg. Váha olistených šúlkov z toho istého počtu rastlín bola 25,30 kg. Zo zistených údajov vyplýva, že na 100 kg stebelnej hmoty pripadá 95,38 kg olistených šúlkov.

Na sledovanej parcele, vysiatej štvorcovo-hniezdovým spôsobom, sa obdobne zisťoval počet dospelých rastlín, počet šúlkov pripadajúcich na jednu rastlinu, váha šúlkov, pomer váhy stebiel a šúlkov a hektárová úroda.

V strede sledovanej parcely sa na ploche 261 m² napočítalo 533 hniezd s 886 rastlinami. Počet šúlkov činil 901, čo predstavuje na jednu rastlinu v priemere 1,017 šúlka.

Váha 100 rastlín so šúlkami činila pri štvorcovo-hniezdovom spôsobe pestovania kukurice 81,4 kg a váha olistených šúlkov zo 100 rastlín 53,10 kg. Na 100 kg stebelnej hmoty pripadlo 99,47 kg olistených šúlkov.

Zber úrody

Parcela s riadkovým výsevom kukurice sa zberala ručne, vylamovaním už odlistených šúlkov s týmto sledom jednotlivých prác: vylamovanie, odvoz šúlkov, vysekávanie kôrovia, viazanie kôrovia do snopov, stavenie kôrovia do panákov, odvoz kôrovia a rezanie kukuričného kôrovia na siláž. K odvozu šúlkov a stebiel sa použili poľahové vlečky.

Ručný zber úrody si vyžiadaval nasledovné množstvo práce v prepočte na jeden hektár (tab. VI):

VI.

Pracovný úkon	Spotreba hodín na 1 ha na prácu			
	ručnú	poľahovú	strojovú	motorickú
vyšľakovanie, odľahovanie šľokov a ich naloženie na vlečku	36,4	—	—	—
odvoz a zloženie šľokov	17,3	17,3	—	—
vyšľakovanie, viazanie a stavanie kukuričného kôrovia do panákov	32,0	—	—	—
nakladanie, rovnanie a odvoz kukuričného kôrovia	20,2	20,2	—	—
porezanie kukuričného kôrovia	29,6	—	7,4	7,4
Spolu	135,5	37,5	7,4	7,4

Priame náklady v prepočte na jeden hektár pri tomto spôsobe zberu kukurice činili:

náklad na mzdy	633,70 Kčs
náklad na poľahy	124,50 Kčs
ostatné náklady	50,50 Kčs
S p o l u	808,70 Kčs *)

Celková úroda v zrne dosiahla pri riadkovom spôsobe 30,25 q/ha.

Úroda z pozemku so štvorcovo-hniezdovou sejbou sa zberala sovietskym dvojriadkovým kombajnom KU-2. Sled zberových prác bol nasledovný: zber kombajnom, odvoz šľokov, odvoz porezanej stebelnatej hmoty k silážovaniu, zber popadaných šľokov.

K týmto prácam sa použili tieto stroje a mechanizačné prostriedky: traktor KD-35, kombajn KU-2, poľahové vlečky, koše na ručné pozbieranie popadaných šľokov.

Na jednotlivé práce sa spotrebovalo nasledovné množstvo pracovného času (v hod. — tab. VII):

VII.

Pracovný úkon	Spotreba hodín na 1 ha na prácu			
	ručnú	poľah.	stroj.	motor.
príprava parcely	2,40	—	—	—
zber kombajnom	8,70	—	4,35**)	4,35
zber popadaných šľokov za kombajnom	10,00	—	—	—
odvoz šľokov	10,70	21,40	10,70	—
odvoz silážnej hmoty	10,70	21,40	10,70	—
Spolu	42,50	42,80	25,75	4,35

*) Včítane prémie.

**) Celkový pracovný čas.

Priame náklady na zber kukurice v prepočte na jeden hektár pomocou kombajnu KU-2 činili:

mzdy	479,48 Kčs
náklad na poľahy	142,76 Kčs
náklady na pohon, látky	24,30 Kčs
ostatné náklady	119,50 Kčs
S p o l u	766,04 Kčs*)

Náklady na zber kukurice z jedného hektára pomocou kombajnu KU-2 sú v priemere o 42,66 Kčs nižšie oproti ručnému zberu.

Kvalitatívni ukazovatelia kombajnového zberu kukurice

Kombajn KU-2 vykonáva súčasne celý rad pracovných operácií: kosí stebľa, odtrháva a čiastočne odlišťuje šúľky a reže stebelnú hmotu na sečku pre siláž. Pritom vznikajú straty na zrne a čiastočne vypadajú kukuričné šúľky.

Podľa našich zistení kombajn KU-2 odlišťuje šúľky na 72,25 %. Zbytok šúľkov je treba pri skladovaní v sušiarňi odlišť (ručne).

Pri sledovaní poškodzovania šúľkov mechanizmom kombajnu KU-2 sa získali nasledovné údaje (sledované na kukuričných šúľkoch zo zásobníka):

vôbec nepoškodené šúľky	23,75 %
čiastočne poškodené šúľky	54,23 %
silne poškodené šúľky (zlomené)	22,02 %

Nepoškodené šúľky boli v najväčšej miere neodlistené (80,94 %).

Pri priemernej úrode kukurice v zrne 42,80 q/ha vypadnuté šúľky z kombajnu v prepočte na jeden hektár 2,80 q, (6,54 % úrody). Tieto šúľky bolo treba osobitne ručne zbierať do košov a odvieŕať do sušiarne. Straty vypadnutého zrna predbežne nevyčísľujeme.

S ú h r n

Plnenie uznesení XI. sjazdu KSČ pri rozvoji poľnohospodárskej výroby kladie osobitý dôraz na zvyšovanie úrod kukurice pri sústavnom znižovaní nákladov na jednotku produkcie. Tento cieľ môžeme dosiahnuť popri splnení základných agrotechnických opatrení, tiež širokým uplatňovaním mechanizácie pri pestovaní kukurice od prípravy pôdy až po zber.

V praxi sa u nás v podstate pestuje kukurica dvojakým spôsobom:

- tradične v riadkoch, ktoré neumožňuje široké použitie mechanizačných prostriedkov
- št v o r c o v o - h n i e z d o v ý m spôsobom, ktorý umožňuje mechanizovať podstatnú časť všetkých agrotechnických úkonov.

Tento druhý spôsob pestovania kukurice sa u nás v dostatočnej miere ešte nerozšíril. Poukazuje sa hlavne na problém presnosti sejby a panujú tiež rozdielne názory na ekonomiku tohoto spôsobu sejby a pestovania kukurice.

*) Včítane prémie.

Podľa našich predbežných výsledkov činí spotreba pracovného času a nákladov v prepočte na 1 ha:

pri sejbe riadkovej	4,50 hod.	73,57 Kčs
pri štvorcovo-hniezdovej sejbe sejačkou TVD-6	7,32 hod.	116,46 Kčs
pri štvorcovo-hniezdovej sejbe sejačkou TVD-6 s automatickým prenosom drótu	2,44 hod.	72,06 Kčs

Spotreba pracovného času a náklady na kultivačné práce činili v prepočte na 1 ha (plečkovanie, jednotenie, okopávanie):

u riadkovej sejby	113,92 hod.	625,17 Kčs
u štvorcovo-hniezdovej sejby	65,13 hod.	416,68 Kčs

Pri zbere kukurice zistili sme nasledovnú spotrebu pracovného času a nákladov v prepočte na 1 ha:

ručný zber u riadkovej sejby	135,50 hod.	808,70 Kčs
zber kombajnom KU-2 u štvorcovo-hniezdovej sejby	42,50 hod.	766,04 Kčs

Uvedené predbežné výsledky potvrdzujú, že je možné úspešne zvyšovať mechanizáciu prác, znižovať spotrebu pracovného času a finančných nákladov pri pestovaní kukurice uplatnením štvorcovo-hniezdovej sejby a kombajnového zberu. Je však potrebné aj naďalej konštrukčne zlepšovať mechanizačné prostriedky pre sejbu, ošetrovanie a zber kukurice.

Literatúra

1. Fojtík K.: Kukurica. ŠPN, Bratislava 1954. — 2. Labuda, Novota J.: Kukurica, JSSR, Bratislava 1947. — 3. Zajíček Jozef: Kukuřice, Brázda, Praha 1949. — Kukuruznyj kombajn KU-2, Sel'chozgis, Moskva 1955. — Stroj pre štvorcový výsev. TVD-6, Závod na hospodárske stroje v Mosonmagyaróváru, 1956, Maďarsko. — Žacia rezačka (silážny kombajn) SzJS-1,8, Závod dopravných strojov, Budapešť 1956. — Zemědělské stroje, učebné skriptá, VŠZ, Praha 1950. — 4. Vagner: Čtvercově hnězdové seti kukuřice, SZN, Praha 1956. — 5. Zahradníček Jan a kol.: Katalog zemědělských strojů, SZN, Praha 1957. — 6. Marachtanov K.: Komplexná mechanizácia pestovania kukurice, Mašinno-traktornaja stancija, roč. XVII., č. 7, strana 54. — 7. Buchman W.: Mechanizace sklizně kukuřice (preklad), Věda a výzkum, roč. VI., č. 57. — 8. Koskuba K.: Výzkum strojů pro sklizeň kukuřice, dílčí zpráva VÚMEZ za rok 1955, Praha-Řepy 1956.

К вопросу экономии разных способов выращивания кукурузы

При выполнении постановлений XI съезда КПЧ о развитии сельскохозяйственного производства уделяется особое внимание повышению урожая кукурузы при систематическом снижении расходов на единицу продукции. Этой цели мы можем достигнуть путем выполнения основных агротехнических мероприятий, также

широкого внедрения механизации при выращивании кукурузы, начиная от подготовки почвы вплоть до сбора урожая.

В практике у нас кукуруза выращивается в основном двумя способами:

а) традиционный способ рядовой, который, однако, не дает возможности широко использовать средства механизации,

б) квадратно-гнездовой способ, дающий возможность механизировать значительную часть всех агротехнических приемов.

Этот второй способ выращивания кукурузы у нас еще не распространен в достаточной мере. Обращается внимание, главным образом, на проблему точности посева и существуют также различные взгляды на экономичность этого способа посева и выращивания кукурузы.

Согласно нашим предварительным результатам затраты рабочего времени и расходы в пересчете на 1 га составляли:

при рядовом посеве	4,50 часа	73,57 кчс
при квадратно-гнездовом посеве сеялкой ТВД-6	7,32 часа	116,46 кчс
при квадратно-гнездовом посеве сеялкой ТВД-6 с автоматическим переносом мерной проволоки	2,44 часа	72,06 кчс

Затрата рабочего времени и расходы на работы по культивации в пересчете на 1 га составляли (прополка, прорывка, окучивание):

у рядового посева	113,92 часа	625,17 кчс
у квадратно-гнездового посева	65,13 часа	416,68 кчс

При уборке кукурузы затрата рабочего времени и расходы в пересчете на 1 га установлены следующие:

ручная уборка при рядовом посеве	135,50 часа	808,70 кчс
уборка комбайном К4-2 при квадратно-гнездовом посеве	42,50 часа	766,04 кчс

Приведенные предварительные результаты подтверждают, что можно успешно повышать механизацию работ, снижать затрату рабочего времени и финансовые расходы при выращивании кукурузы путем применения квадратно-гнездового способа посева и комбайновой уборки. Однако необходимо в дальнейшем улучшать конструкцию средств механизации для посева, ухода и уборки кукурузы.

Zur Frage der Ökonomik verschiedener Maisanbauverfahren

Zwecks Erfüllung der vom XI. Parteitag der KPTsch festgelegten Aufgaben der Entfaltung der landwirtschaftlichen Produktion muß auf die Steigerung des Maisertrags unter gleichzeitiger Senkung der Kosten je Produkteneinheit besonderer Nachdruck verlegt werden. Diese Ertragssteigerung kann durch die Vornahme der grundlegenden agrotechnischen Maßnahmen sowie auch durch eine breite Anwendung der Mechanisierung des Maisanbaus, von der Saatbettvorbereitung bis zur Ernte, erzielt werden.

In unserer Praxis wird der Mais im wesentlichen auf zweierlei Art angebaut:

а) traditionsgemäß — in Reihen, wobei eine breite Anwendung der Mechanisierungsmittel unmöglich ist;

б) mittels des Quadratnestverfahrens, das die Mechanisierung eines wesentlichen Teiles aller agrotechnischen Maßnahmen ermöglicht.

Dieses zweite Maisanbauverfahren ist bei uns noch nicht in genügendem Maße verbreitet. Es wird vor allem auf das Problem der Genauigkeit der Aussaat hingewiesen und es herrschen überdies unterschiedliche Ansichten in bezug auf die Ökonomik dieses Maisaussaat- und Anbauverfahrens.

Unseren vorläufigen Ergebnissen entsprechend beläuft sich der auf 1 Hektar umgerechnete Arbeitszeit- und Kostenaufwand

bei Reihensaat	auf 4,50 St.	73,57 Kčs
bei Quadratnestaussaat mittels der Sähmaschine TVD-6	auf 7,32 St.	116,46 Kčs
bei Quadratnestaussaat mittels der Sähmaschine TVD-6, mit automatischer Übertragung des Drahtes	auf 2,44 St.	72,06 Kčs

Der Arbeitszeit- und Kostenaufwand für die Pflegearbeiten belief sich, auf 1 Hektar umgerechnet (maschinelles Verhacken, Vereinzeln, Hacken):

bei Reihensaat	auf 113,92 St.	625,17 Kčs
bei Quadratnestaussaat	auf 65,13 St.	416,68 Kčs

Bei der Maisernte ermittelten wir den folgenden Arbeitszeit- und Kostenaufwand je ha:

Ernte von Hand bei Reihensaat	135,50 St.	808,70 Kčs
Kombi-ernte bei Quadratnestaussaat	42,50 St.	766,04 Kčs

Die genannten vorläufigen Ergebnisse bestätigen, daß es möglich ist, die Mechanisierung der Arbeiten erfolgreich zu erhöhen, den Verbrauch an Arbeitszeit und finanziellen Kosten beim Maisanbau durch die Anwendung des Quadratnest-Saatverfahrens und der Kombi-ernte zu senken. Es ist jedoch erforderlich, auch weiterhin die Mechanisierungsmittel für die Aussaat, Pflege und Ernte des Maises konstruktionsmäßig zu verbessern.

Stav prvotní evidence na státních statcích a možnosti jejího zlepšení

Состояние первичного учета в государственных хозяйствах и возможность его улучшения

Stand der Erstevidenz (Grundstufe des Rechnungswesens) auf den Staatsgütern und die Möglichkeit ihrer Verbesserung

Jaroslav HRUBÝ

Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky ČSAZV, Praha

Úvod

Stav prvotní evidence, přičemž máme na mysli jak vlastní organizaci a náplň (tj. do jakých podrobností je výrobní a pracovní proces sledován), tak kvalitu záznamů (tj. úplnost, včasnost a pravdivost jednotlivých údajů), je v každém podniku velmi citlivým ukazatelem úrovně řídicí a kontrolní činnosti. Zpravidla odpovídá příslušnému stupni politické a odborné vyspělosti vedoucích pracovníků a účasti pracujících při řízení a kontrole výroby.

Také ve vývoji státních statků jako socialistických zemědělských velkopodniků je prvotní evidence tímto ukazatelem. Její nedostatky v různých obdobích jsou výrazem toho, jak mnohdy nízká politická a odborná vyspělost pracovníků neodpovídala potřebnému vyššímu stupni řídicí a kontrolní činnosti a jak tento nesculad byl příčinou špatných hospodářských výsledků. Naproti tomu dobré prvotní záznamy byly a jsou u těch statků, kde obě zmíněné složky byly v souladu, a kde také byly i dobré hospodářské výsledky. Ukazuje se také, že zvláště nutnou je přímá spolupráce s technickými vedoucími, jejich systematický zájem a využívání dat z evidence pro řízení výroby. Znamená to, že starost o prvotní evidenci nemá být jen záležitostí účetních pracovníků.

V této práci chci ukázat na současný stav prvotní evidence ve vnitropodnikových útvech státních statků a ukázat na možnosti jejího zlepšení. Při omezeném rozsahu práce se budu zabývat především prvotními doklady, které jsou dále zpracovány v účetní evidenci a které jsou základní důležitosti.

Vlastní práce

Prvotní evidenci u státního statku rozumíme především tyto záznamy (doklady):

1. o práci a mzdách,
2. o sledování výroby a o produkci,
3. o pohybu a skladování výrobků a materiálových zásob,
4. ostatní doklady a hlášení (o dopravě, o investiční a opravářské činnosti, o bytovém hospodářství aj.), které jsou vyhotovovány přímo na pracovištích.

Státní statky mají nyní dvoustupňovou organizaci provozních jednotek, a to výrobní oddělení, které se člení na provozy, tj. hospodářství v převážné míře se spojenou zemědělskou výrobou nebo stálé výrobní skupiny pro rostlinnou výrobu a farmy pro živočišnou výrobu. Proto střediska pro vyhotovování prvotních dokladů musí být hospodářství nebo stálé výrobní skupiny a farmy a nikoliv oddělení, jak někde je mylně uvažováno, neboť to vede k nesprávné organizaci prvotní evidence a nesprávně rozložené odpovědnosti za prvotní doklady. Na oddělení státního statku má již docházet k vlastnímu zpracování mzdových a výrobních prvotních dokladů, tedy k další fázi v evidenční práci, směřující již k využívání získaných dat; z prvotních dokladů se tu vyhotovují prakticky jen některé doklady skladní a odbytové.

Důležitým předpokladem pro zajištění správnosti všech dokladů prvotní evidence je zachování těchto zásad:

- a) vyhotovování přímo na pracovišti,
- b) vyhotovování odpovědnými pracovníky,
- c) pravidelnost a dochvilnost zápisů,
- d) pravdivost všech údajů,
- e) bezprostřední kontrola vyhotovených dokladů.

Pokud jde o techniku zpracování prvotních dokladů, úmyslně jsem se zaměřil na ruční zpracování, protože toho se používá téměř u všech státních statků. Využití mechanizace ke zpracování prvotní evidence je teprve v začátcích a je o něm pojednáno v poslední kapitole.

Zárukou správné organizace prvotní evidence má být závazný oběh dokladů, v němž jsou uvedeny úkoly pracovníků a termíny pro vyhotovování, předávání, kontrolu a celé zpracování každého dokladu. V tomto směru je již situace značně lepší než dříve. Pracovníci své úkoly při vedení prvotních dokladů znají, takže doklady jsou u většiny statků vyhotovovány i zpracovávány včas. Objevují se však stále určité nedostatky, které zabraňují plnému využívání prvotní evidence pro řízení výroby, odkrývání nedostatků a rezerv. Je to také tím, že některé doklady nebyly plně pochopeny, a že často jejich úpravy přímo na statcích zbytečně komplikují jejich vedení.

Prvotní doklady o práci a mzdách

O vývoji těchto dokladů se dá říci, že se postupovalo od jednoduché mzdové knížky pro všechny pracovníky (v rostlinné výrobě na hospodářství) až po úkolový list, což prakticky odpovídá přechodu od jednoduché časové mzdy (a šafářského způsobu řízení práce) k úkolové mzdě. Tento přechod nebyl ovšem tak jednoduchý. Právě mzdové doklady a záznamy o vykonané práci jsou nejcitlivějším úsekem prvotní evidence, na kterém se v první řadě projevovaly a ještě projevují nedostatky v úrovni řízení a kontroly práce a v odborné a politické vyspělosti pracovníků.

V rostlinné výrobě byly řízení a vlastní práce postupně převáděny z pracovních skupin (jedna pro celé hospodářství), kde hlavní závadou byla anonymita práce a tím i odpovědnosti za jednotlivé úkoly, do pracovních čet vedených odpovědnými vedoucími. Tak byly postupně zavedeny úkolové listy jednotlivých pracovníků a později úkolové listy (pracovní příkazy) pro pracovní čty.

Ovšem přechod na organizaci práce v rostlinné výrobě pomocí pracovních čet neprobíhal všude správně a byl a dosud na mnohých provozech státních statků je dělán nedůsledně a často jen formálně. Přitom je třeba si uvědomit, že od samého začátku šlo o pracovní čty jako jednotky pracovní a nikoli výrobní, které by měly své samostatné výrobní úkoly. Toto pojetí umožňuje používání úkolových listů i tam, kde nejde o stálé čty, ale o operativně vytvářené skupiny (party) pracovníků pro různé práce nebo pro různá období.

Úkolového listu pro pracovní čet (tj. až 12 pracovníků) je možno velmi operativně používat buď na jeden den, vykonává-li celá četa nebo její pracovníci (i jednotlivě) krátkodobé pracovní úkoly, nebo na více dní, vykonává-li celá četa pracovní úkol několikadenní. Dále pro každou čet (tj. až 12 pracovníků) lze vyhotovit i více úkolových listů, jestliže je četa rozdělena pro několik déle trvajících úkolů. Pokud platí do-

savadní systém prémie za překročení týdenních směnových norem, je třeba zachovávat jednotlivá týdenní období. Od roku 1960 nebude nutno k týdennímu období již přihlížet, což ještě zlepší použitelnost úkolových listů. Stejný úkolový list je používán pro práce potažní a pro mzdy kočí. Pro traktoristy byly postupně od jednoduchých pracovních výkazů zavedeny úkolové listy (příkazy) pro jednotlivé traktoristy (resp. pro traktor či agregát, tj. pro traktoristu a pracovníky na připojených strojích) a pro kombajnéry.

Úkolový list pro četu, a obdobně i úkolový list pro traktoristu, má dvě části. V první (na přední straně) je rozepsán úkol a v druhé (na zadní straně) jsou zápisy o vykonaných pracích a vyúčtování mzdy. Před nástupem do práce mají být na úkolovém listě vyplněny údaje, které každému pracovníku určí místo a druh práce, směnovou normu, třídu SKP a sazbu za jednotku. Po skončení a převzetí práce vedoucím je každému pracovníku vypočtena mzda a částka je denně zapisována na výkaz („Přehled výdělku“), založený pro celé mzdové období (měsíc). Výkaz je zveřejňován na vývěsce, aby všichni pracovníci mohli své výdělky kontrolovat. Je-li toto dodržováno, umožňuje se tím i vzájemná kontrola výdělků, což je velmi účinné a mobilizační.

Přesto však se již nyní u úkolových listů zřetelně ukazují tyto nedostatky:

- a) vykazují duplicitu některých zápisů na přední straně (příkaz k práci) se zápisy na zadní straně (výsledek a vyúčtování prací a mezd),
- b) není plně zajištěno přejímání údajů o spotřebě materiálu a o získané produkci do účtovacích dokladů proto, že tato data nejsou na úkolových listech uváděna,
- c) dělník nedostává kopii.

Nedostatek uvedený v ad a) má svůj původ v tom, že při zavádění těchto úkolových listů byl hlavní důraz kladen na změnu v řízení a organizaci práce. Tomu byl dán výraz tím, že přední část úkolových listů byla uzpůsobena jako „příkaz k práci“ (viz ještě dále v této části). Když došlo k praktickému plnění příkazu, tj. k vykonávání prací, bylo nutno některé záznamy (například název příkázané práce) na zadní straně opakovat. Záznamy pak bylo třeba ještě doplnit o množství vykonaných prací a zjistit hrubou mzdu podle jednotlivých pracovníků a za celou četu (skupinu). Dnes se ukazuje účelným tuto duplicitu odstranit.

Podstatnější změnu znamená důsledně do úkolového listu zapisovat údaje o spotřebě materiálu a o dosažené produkci, a to i tehdy, když tyto údaje neslouží k přímému výpočtu mzdy. To předpokládá současně řešit otázku dokladů pro výdej materiálu ze skladu.

Důsledné spojení údajů o práci a mzdách s údaji o spotřebě materiálu a o dosažené produkci znamená zamezit přiznávání nezasloužených mezd, zajistit hospodárnost ve spotřebě a při sklizni, a odstranit tak jednu z příčin špatných výsledků hospodaření.

Při konkretizaci druhů materiálu, jichž se spotřeba v rostlinné výrobě týká, zjistíme, že jde hlavně o spotřebu pohonných látek a mazadel při práci traktorů a jiných strojů a o spotřebu osiv (sadby) a hnojiv. O záznam údajů o spotřebě pohonných látek a mazadel při práci traktorů, kombajnů apod. je již postaráno v úkolových listech traktoristů. Je jen třeba tyto zápisy konat spolehlivě a při každé práci v rostlinné výrobě. Důvody, které se obvykle proti tomuto požadavku uvádějí, nejsou správné, neboť každý traktorista zná dobře spotřebu svého traktoru podle druhu práce a terénu.

Mnohem důležitější je třeba upravit zápisy o spotřebě osiv (sadby) a hnojiv, popřípadě ostatního provozovacího materiálu (např. motouzu do samovazačů). Přitom by na úkolovém listě měla být spotřeba současně potvrzována příslušným pracovníkem (vedoucím čety, kočím), takže by odpadlo vyhotovování samostatných výdejek z vlastního skladu.

Obdobná je situace při vykazování údajů o produkci, kde veimí záleží na správném vázání údajů na konečnou operaci sklizně, výmlatu apod.

Data o spotřebě a produkci by byla pak přenášena do listů plodin spolu s údaji o mzdách, čímž by odpadlo vedení výkazů o spotřebě materiálu v rostlinné výrobě. Koncem měsíce na podkladě uzavřených listů plodin by se vyhotovil sborník spo-

třeby pro zúčtování ze zásob. Změny v úkolovém listu jsou vyjádřeny na vzoru denního záznamu, jehož součástí je úkolový list (viz str. 642 a 643).

Pracovní úkol byl by zapisován na první řádce úkolového listu do sloupců určených pro jednotlivé práce; na rubu by byl předtisk pro úpravu sazeb.

Tato úprava úkolového listu umožňuje provést nutnou změnu i v listu plodiny.

Vzor záhlaví:

LIST PLODINY

(Skutečný formát A/3)

Skladba výměry: pšenice *ha*
žito *ha*

Hospodářství
Hospodářský rok /

*) Název pracovní etapy										Den	Práce potahů	Autodoprava cizí práce	Spotřeba					Produkce	
Den	odpracováno hodin			celkem			osiva	sadby	strojených hnojiv				hlavního výrobku	vedlejšího výrobku					
	traktorů	potahů	ručních	poh. lát.	mezd				ost. mat.										
					l	Kčs									h				
																Kčs	Kčs	kg	q

*) 4 stejné sloupce pro pracovní etapy.

S o u h r n (na přední straně tiskopisu)						
	pracovních hodin			přímých nákladů v Kčs		
	T	P	R	mezd	spotř. mater.	ost.
Podzimní práce					×	
Příprava půdy a setí					×	
Kultivace					×	
Sklizeň					×	
Hnojiv strojených						
Hnojiv statkových*)						
Potažní práce						
Ostatní						
Celkem						
List uzavřel:						

*) Uvede se vypočtený podíl z nákladů na hnojení statkovými hnojivy.

Tato změna v listu plodiny bude sloužit jednak pro soustavné zápisy o spotřebě materiálu a o dosažené produkci, jednak pro rozčlenění podle pracovních etap s údaji o pracovním čase a mzdách.

Pro vybrané provozy, kde by státní statek chtěl podrobněji sledovat i některé hlavní práce v pracovních etapách, bylo by možné list plodiny dále rozšířit tak, aby v každé etapě bylo pro tyto zápisy několik volných sloupců.

Pro vyhotovení mzdové listiny bude správné nadále vyhotovovat „Přehled výdělků“. Zavedením nových mzdových úprav od roku 1960, kdy pracovníci budou zařazeni do stálých kvalifikačních tarifních tříd, bude umožněno daleko jednodušší jeho vedení, neboť se stane opravdu jen přehledem dosažené hrubé mzdy (denních nebo několikadenních výdělků) bez nutnosti zapisování „norem výdělků“ a výpočtů prémie. Vedením tohoto jednoduchého záznamu propisem se umožní, aby každý pracovník dostával kopii z přehledu výdělků, což by pro něho bylo dostatečnou informací o složení jeho měsíční hrubé mzdy. Tím by se také nahradila kopie úkolového listu.

Denní příkaz vedoucího nebo denní záznam?

Úkolové listy (příkazy — úkolové listy) v rostlinné výrobě byly zaváděny v souvislosti s tzv. pracovním příkazem vedoucího (skupiny v rostlinné výrobě). Tento záznam měl sloužit k tomu, aby odpovědný vedoucí pracovník na něm mohl operativně rozdělit práci na každý příští den. Tím měla být zvýšena jeho odpovědnost za ekonomické využívání přidělených výrobních prostředků (strojů, potahů, materiálu), za správné řízení pracovníků a za využívání pracovní doby. Tak měl vznikat, především pro přímou potřebu vedoucích rostlinné výroby, záznam trvalé hodnoty pro řízení provozu. Zavedení tohoto příkazu se přes všechno úsilí nevžilo; jednou z příčin bylo, že se žádalo, aby k jednotlivým zapsaným úkolům byly po skončení pracovního dne přeneseny údaje o výsledcích prací a vypočtených mzdách z úkolových listů. To bylo poměrně pracné a také duplicitní.

Dosavadní stav organizace a řízení práce v mnohých provozech rostlinné výroby není na potřebné výši a není uspokojivý. Primární příčinou ekonomických nedostatků je nesprávné využívání přidělených výrobních prostředků, plýtvání pracovním časem, což se někdy projevuje v nezasloužených (neodpracovaných) mzdách a jindy opět v malých výdělcích pracovníků. Chybí zde systematický přehled o průběhu prací, který by měl neustále k dispozici vedoucí. Nemám ovšem na mysli bývalý pracovní příkaz vedoucího. Kromě již uvedené příčiny, že příkaz nebyl zaveden, byla též na závalu jeho účetní formálnost. Šlo na něm o denní „vybilancování“ počtu pracovníků, potahů a strojů.

Domnívám se, že v novém denním záznamu by mělo jít jen o údaje hlavní a rozhodující, popřípadě o spojení určitých zápisů, a o odstranění duplicity v záznamech o práci a mzdách. Současně by tím měla být řešena i otázka podkladů pro hlášení dispečerovi statku o postupu polních prací, které je často děláno „po paměti“.

Tímto záznamem by se měl stát „Denní záznam“, který by v sobě spojil důležité denní provozní i mzdové záznamy. Byl by veden propisem v bloku jako osobní záznam vedoucího výrobní skupiny. Prvopis by dostávalo oddělení, kde by jeho údaje byly běžně zpracovány (do sborníků apod.)

Do denního záznamu by proto vedoucí zapisoval i údaje o hlavních opatřeních, která uložil k odstranění závad v plnění plánu a o dalších událostech, které se vyskytly (živelní pohromy, škůdci rostlin apod.), dále údaje o počasí (teplotu, srážky). Rovněž do denního záznamu by zapisovali své připomínky a příkazy pracovníci oddělení, ředitelství statku nebo jiné revizní orgány.

Jeho forma by odpovídala právě části denního záznamu vedoucího hospodářství, týkající se rostlinné výroby (viz dále otištěný vzor a pojednání).

Živočišná výroba										
Stav a pohyb zvířat:										
Druh	Stav ráno	Přijato				Vydáno				Stav večer
		naro- zení	ná- kup	pře- vod	pře- řaze- ní	uhy- nutí	pro- dej	pře- vod	pře- řaze- ní	
Býci plemenní										
Krávy										
Telata do 6 měs.										
Jalovičky do 1 r.										
Býčci chovní do 1 roku										
Jalovice do 2 r.										
Býčci chovní do 2 roků										
Jalovice březí										
Hov. dobytek žir										
Volci										
Kanci plemenní										
Prasnice										
Selata do 2 měs.										
Prasničky chovné										
Kanečci chovní										
Prasata ve výkrmu										
(atd.)										
Dodávky zvířat:					Produkce:					
ks		kg			mléka nadojeno l					
					mléka dodáno l					
Nákup a prodej:					Převody (mezi provozy):					
ks		kg								
Připuštění — inseminace:					Ostatní údaje: (uhynutí aj.)					

Rostlinná výroba

Označení záhlaví			Náhrada za cestu na pracoviště			Druh práce*)			Hrubá mzda celkem	
Evid. číslo	tř. SKP	Druh mzdy								
Kvalifikač. třída	Časová norma									
	Sazba v Kčs jednotná / upravená					/				
	Jméno dělníka		hod.	km	Kčs	hod.	tech. jedn.	hrubá mzda	Kčs	h
	Denní úkol		×	×	×			×		
						(asi 8 sloupců)				
	Rozvrh náhrady za cestu					×	×			×
	Ú h r n		×							
Spotřeba materiálu I druh									×	
Dosažená produkce a tech. jed.									×	
Potvrzení spotřeby - produkce									×	
Opatření k odstranění závad						Jiné služební údaje Záznamy o kontrolách				

*) Uvede se příslušný druh práce.

Záznamy v živočišné výrobě

Úkolové listy pracovníků v živočišné výrobě vyžadují již daleko méně zápisů a kontrola je poměrně snadná. Jejich kvalita je všeobecně lepší. Přípravovaná změna soustavy odměňování (pracovníci nebudou již odměňováni výhradně za dosaženou užítkovost u přidělených zvířat, ale též za množství vykonané práce) umožní snadnější evidenci i výpočet mezd a současně sloučení několika dosud používaných formulářů úkolových listů (výkazů práce ošetřovatelů zvířat).

Zavést obdobný systematický denní záznam v živočišné výrobě jako je tomu v rostlinné výrobě, proti tomu mluví jiný způsob řízení práce. Zde je totiž řízení práce dáno rozmístěním ošetřovatelů zvířat a pracovním řádem. Důvodem pro denní záznam je nutnost sledování změn ve stavu stád jednotlivých druhů zvířat. Pro vedoucí farmy živočišné výroby by tomuto účelu vyhovoval formulář, odpovídající levé části denního záznamu vedoucího hospodářství, která je určena pro údaje o živočišné výrobě.

Uváděly by se zde: veškerý přírůstek ve stavu (tj. narození, přeřazení do vyšší kategorie zvířat, nákup, převod z jiného provozu), obdobně úbytek (prodej, přeřazení, uhynutí) a stav zvířat ke konci dne, dále ostatní údaje, tj. o připuštění a inseminaci, o produkci mléka, vajec apod. Kromě úkolových listů a mléčného rejstříku by to byl jediný provozní doklad, který by běžně vedl vedoucí farmy. V tom je plná obdoba s navrhovaným denním záznamem vedoucího výrobní skupiny v rostlinné výrobě, ovšem bez údajů o práci a mzdách. Prvopis by se rovněž zasílal na oddělení k informaci o činnosti farmy a ke zpracování (přejímání) jednotlivých údajů. Denní záznam farmy odpovídá levé části denního záznamu vedoucího hospodářství.

Denní záznam vedoucího hospodářství

Převážná část státních statků člení v nové organizaci oddělení na hospodářství, tj. provozy s celou (spojenou) zemědělskou výrobou, v čele s jedním odpovědným vedoucím, a nikoli jako dříve na výrobní skupiny v rostlinné výrobě a na farmy v živočišné výrobě.

Pro řízení hospodářství a jeho operativní kontrolu se ukazuje potřeba systematického souborného denního záznamu, který by obsahoval údaje jak o výrobě rostlinné, tak i živočišné, tedy o celé činnosti hospodářství. Prakticky by tento záznam spojil denní záznam vedoucího výrobní skupiny v rostlinné výrobě s denním záznamem vedoucího farmy.

Velmi důležité je uspořádání oddílů pro záznamy o vykonaných pracích a mzdách. Vzor je upraven tak, jako by do denního záznamu byl „vložen“ úkolový list. Mám za to, že tato forma by velmi dobře vyhovovala malým a středním provozům, kde počet pracovníků v rostlinné výrobě není velký, a které zpravidla přímo řídí sám vedoucí nebo přidělený technik. Pokud by byli ještě vedoucí čet, vedli by pomocné mzdové zápisy, a výpočty by se dělaly přímo již v denním záznamu. „Přehledy výdělků“ by ovšem zůstaly zachovány.

Takto uspořádaný denní záznam by omezil na nejmenší možnou míru počet prvotních dokladů a stal by se cenným trvalým dokladem (hospodářským deníkem) pro řízení celého hospodářství. Zapojením úkolového listu do tohoto formuláře je i zde důsledně uplatněna zásada spojení zápisů o práci a mzdách se zápisy o spotřebě materiálu a dosažené produkci.

U těch hospodářství (i výrobních skupin), kde pro vyšší počet pracovníků by nebylo možné všechny mzdové zápisy umístit přímo na denní záznam, bylo by nutné vyhotovovat další úkolové listy a přikládat je jako přílohu.

Zásadně by mělo být postupováno tak, aby tam, kde denní záznam bude veden, byl plně využíván.

Pro velká hospodářství by mohl být veden stejný denní záznam, ovšem část určená pro mzdové zápisy by sloužila jen k zápisům o důležitých polních pracích. Na jednotlivých řádcích by se uváděly důležité polní práce (tedy nikoli např. práce režijní a pomocné) a do sloupců, které by byly nadepsány pro plodiny (skupiny

plodin), by se uváděly údaje o výměře, na které byla určitá práce vykonána. Údaje o spotřebě materiálu a dosažené produkci by se neuváděly. U těchto hospodářství by ovšem denní záznam nenahrazoval jednotlivé doklady a sloužil by především jako hospodářský deník. Toto použití by mělo být jen výjimkou.

Vedení denního záznamu na hospodářstvích předpokládá běžné přijímání údajů do sborníků oddělení a využití těchto hlášení pro řízení hospodářství. Jeho pravidelnost v doručování na oddělení zvyšuje informovanost pracovníků oddělení a obě strany nutí k důslednosti. Odpadne také většina telefonických dotazů ze strany oddělení atd.

Prvotní doklady o sledování výroby a o produkci

Přesto, že zemědělská výroba poskytuje celou řadu různorodých výrobků, je rozsah prvotních dokladů o výrobě poměrně malý; jejich druhy a obsah zápisů se již prakticky nemění. Tak např. mléčný rejstřík se používá beze změn více než deset let.

Určitým problémem je však stále ještě přesné zachycování výsledků kombajnové sklizně (včetně polního mlatu) a sklizně okopanin, především brambor. Při kombajnové sklizni by měly být pro obě fáze, a to jak v době, kdy dochází k předávání zrna, tj. k vyprazdňování zásobníku kombajnu a k převozu zrna na polní mlat, tak i při odevzdávání zrna z polního mlatu na sýpku nebo přímo do výkupního podniku, používány poukázky sklizně a výmlatu, které jsou jednoduchým blokovým tiskopisem. Stejný problémem je i dokládání postupné sklizně brambor, zeleniny apod.

Ke zbytečné nejednotnosti dochází v drůbežárnách statků, kde by bylo správné všude trvat na vedení předepsaných formulářů, tj. výkazů o stavu drůbeže a snůšce vajec, jež jsou vydávány ve třech variantách.

Pokud jde o sledování výrobního procesu v živočišné výrobě (záznamy chovatelské), jde o doklady operativně technické evidence, které však pro krátký rozsah této práce nejsou zde uvažovány.

Prvotní záznamy o pohybu a skladování výrobků a materiálových zásob

Tato skupina prvotních dokladů je poměrně četná. Také zde se projevuje celá řada nedostatků, a to nejen při používání předepsaných dokladů, ale i v dokladech samých. Tyto nedostatky bude nutno odstranit.

Jde především o doklady používané při výdeji a spotřebě výrobků a materiálu. Má se vždy uvážit, kdy je třeba samostatných dokladů pro výdej ze skladu a samostatných pro spotřebu ve výrobě. Rozhodujícím pro to je organizace skladů, konkrétně, kde jsou které výrobky a materiály skladovány a kdo disponuje těmito zásobami.

Postupujeme-li podle hlavních potřeb, uvažujeme pro rostlinnou výrobu spotřebu pohonných látek, osiv, sadby a hnojiv, pro živočišnou výrobu spotřebu objemných a jadrných krmiv a spotřebu steliv.

Uvedené materiálové zásoby jsou zpravidla skladovány takto: pohonné látky ve skladech na oddělení, osiva a sadby ve skladech oddělení nebo hospodářství (sadby), hnojiva strojená ve skladech oddělení nebo hospodářství, hnojiva statková na hospodářství; jadrná krmiva zpravidla v ústředním skladu statku (včetně dodávek krmných směsí z národního podniku Biokrma) a jen některá (přísady) ve skladech oddělení, objemová krmiva a steliva ve skladech hospodářství (farem).

Primární zásadou by mělo být: disponuje-li zásobami stejný pracovník, který odpovídá za výrobu i za spotřebu, což zpravidla bývá na hospodářství, kde vedoucí hospodářství je zároveň odpovědným i za zásoby, pak pro výdej ze skladu i pro spotřebu je možné vyhotovit jen doklad o spotřebě, na němž by její výši potvrdil pracovník, který příslušnou práci vykonal. Může tomu tak být zásadně u výdeje a spo-

třeby z vlastního skladu, především u objemových krmiv a steliv. U ostatních materiálových zásob je třeba uvažovat o vlastních dokladech pro výdej (doklady ve skladu) a o dokladech o spotřebě (doklady ve výrobě).

Například v rostlinné výrobě doporučuji uvádět spotřebu jak pohonných látek a mazadel, tak i spotřebu osiv, sadby a hnojiv přímo v úkolových listech (nebo v denním záznamu). Tím je řešen problém, když jde o výdej materiálu z vlastního skladu provozu (hospodářství, farmy); měsíční úhrny o spotřebě jednotlivých materiálů a výrobků se vyúčtují pomocí zúčtovacího sborníku. Přijímá-li však provoz některý materiál (výrobky) z jiného skladu (oddělení, ústředního skladu statku), je třeba prvotní doklady upravit jednotně, protože zde často dochází buď k vyhotovování zbytečně velkého počtu jednotlivých dokladů (výdejek) nebo se vyhotovují různé jiné (vlastní) doklady, často nepřesně a nedůsledně.

Správně by zde bylo, aby pro výdej pohonných látek a mazadel byl ve skladech používán předepsaný tiskopis „Záznam o výdeji pohonných látek“, který je veden podle jednotlivých strojů, pro něž se vydává.

Pro výdeje osiv, sadby a strojených hnojiv by bylo velmi výhodné zavést používání limitního listu, který znamená zavedení pořádku jak do výdeje, tak do spotřeby materiálu podle norem (plánu).

Vzor - (Skutečný formát A/4)

Předpis provedl:

Státní statek:

Limitní list na období od do 19 .
pro příjemce¹⁾ vydávající sklad

Spotřeba je určena pro ²⁾		Druh materiálu a měrná jednotka			Poznámka
		(Sloupce	1 - 13)		
a		1	2	3	b
Základní předpis ³⁾					
Zásoba z minulého období (—) ⁴⁾					
Předpis k výdeji					
Změna předpisu během období ³⁾	zvýšení				
	snížení				
Celkem předpis k výdeji					
Přijal: dne:					
(Potřebný počet řádků)					
Celkem odebráno — spotřeba ⁵⁾					
Zbývá — dosažená úsporou					Vráceno skladu dne:
zásoba ⁶⁾ — k dokončení úkolu					

Vysvětlení: ¹⁾ Uvede se příslušná provozovna. ²⁾ Vyplňuje se jen v živočišné výrobě. ³⁾ Výpočet předpisu i změn provádí se na rubu listu. ⁴⁾ Zde se uvede zbylá zásoba pokud zůstala pro další spotřebu. ⁵⁾ Do sborníku spotřeby se přejímá po odečtení zbylé zásoby. ⁶⁾ Uvede se ne-spotřebované množství; nepočítá-li se již se spotřebou, vrátí se zbytek skladu a v poznámce se vyplní datum vrácení a příslušná vratka se zakroužkuje.

Limitní list by byl vyhotovován na oddělení a uložen u vedoucího skladu. Kopii by měl vedoucí hospodářství (výrobní skupiny) a na jejím podkladě by postupně materiál ze skladu odebíral. Výdej by skladník zaznamenal vždy do obou vyhotovení (proti potvrzení odebírajícím). Ze vzoru limitního listu vyplývá, že původní limit (daný zpravidla plánem na příslušné období), je možno dodatečně doplnit, jestliže spotřebu je třeba uskutečnit dříve (např. při předstihu v polních pracích) nebo ve větším množství. Zbylý materiál je buď vrácen do skladu (není-li již spotřebován) nebo je ponechán pro spotřebu v příštím období (při zpoždění prací), přičemž pak krátí nový limit (předpis) na novém limitním listě.

U statkových hnojiv se při současném způsobu manipulace s chlévskou mrvou i s komposty postupuje tak, že spotřeba se považuje za výrobu, neboť hodnotově se jejich zásoba nesleduje.

Důležitou otázkou v živočišné výrobě je organizace výdeje a spotřeby jaderných krmiv. Zásadně mělo být přidělování (tedy dispozice) svěřeno ústřednímu skladu statku. Přes tento sklad by měly jít i příděly z národního podniku Biokrma.

Zde by měl být výhradně používán opět limitní list stejného vzoru, jak byl uveden pro výdeje osiv, sadby a hnojiv. Ústřední sklad by měl vždy přidělovat přesně „adresně“ dávky na určité období. Neměly by se připouštět „příděly“ (zakrouhlené na centy) provozům a přenechat jim tak vlastní manipulaci s jadernými krmivy.

Další otázkou je vyřešení záznamů při přidělování těchto krmiv již v provozech, a to do jednotlivých stájí a na určitou dobu. Například ústřední sklad bude vydávat krmiva na deset dní a v hospodářství je podle místních poměrů nutné vydávat každý druhý den nebo na pět dní apod. Zde by se dala s výhodou použít tzv. postupná příjímka, na které by příslušný pracovník postupně podpisoval jednotlivé příděly krmiv pro svěřený počet zvířat. Dosavadní stav na tomto úseku neodpovídá nutně kontrole a zásadám hospodárného zacházení s krmivem. Kopii by měl ošetřovatel u sebe, originál by zůstal u limitního listu.

Technickým předpokladem je zavedení beden pro ukládání přídelů jaderných krmiv.

Postupná příjímka by mohla být vyhotovena podle tohoto vzoru:

Vzor záhlaví - (Skutečný formát A/5)

Hospodářství (farma):

Měsíc:

Postupná příjímka krmiv

pro ve stáji

Příděl		Druh a množství krmiva v kg:								Ke krmení	
na období	na $\emptyset$ stav									převzal:	dne:

Vydávání ostatního provozního materiálu je třeba zásadně limitovat na pravidelná období. Jako záznam je opět vhodný limitní list, uskutečňuje-li se výdej postupně. Vydává-li se najednou, stačí předepsaná výdejka — převodka.

Při organizaci výdeje pomocí limitních listů platí dále zásada, že přidělený materiál, vydaný pro spotřebu příslušného provozu, neprochází již jeho skladem (skladními záznamy), ale evidence až do spotřeby celého množství je vedena na limitním listě.

Vliv decentralizace a mechanizace prací na prvotní doklady

Decentralizace a mechanizace prací u státních statků se týká především účetní analytické evidence.

Decentralizace účetní evidence, která byla prakticky ukončena v roce 1958, byla uskutečněna jako důsledek přenesení odpovědnosti za řízení výroby z ředitelství státního statku na výrobní oddělení. K mechanizaci evidenčních prací dochází postupně rozšiřováním účtovacích strojů. Decentralizace účetní evidence i použití mechanizačních prostředků sleduje stejný účel i konečný cíl, tj. získat podrobné údaje podle jednotlivých provozů pro operativní řízení a pro potřebu rozborů hospodaření a kontroly plánu. Decentralizace evidence formou decentralizace prací spojených s jejím vedením je jen přechodnou fází, pokud není možné přikročit k strojnímu zpracování.

Je třeba se vyvarovat toho, stavět decentralizaci a mechanizaci do protikladu. To vede k tomu, že účetní pracovníci oddělení statku jsou přetíženi evidenčními pracemi a na ředitelství statku (v účtárně) jsou výkonné stroje nevyužity. Na odděleních pak jsou některé práce dále „decentralizovány“ až na hospodářství, výrobní skupiny a farmy. Tento nesprávný stav se také udržuje i po získání strojů, protože není dosti odvahy a chuti změnit organizaci evidence, která byla před poměrně krátkým časem na oddělení přenesena.

Vliv decentralizace a mechanizace na prvotní evidenci spočívá především v tom, že při správném sladění jejich zásad lze získat na odděleních dost pracovního času, který účetní pracovníci (a rovněž i technici) mohou věnovat kontrole prvotních dokladů a přispět tak účinně k žádanému jejich zkvalitnění. Mohou se také podstatněji věnovat ekonomickým otázkám a rozborům výsledků hospodaření. Přitom potřeba úpravy prvotních dokladů se omezuje na měsíční sborníky a vhodné uspořádání stejnorodých údajů pro snazší zpracování na účtovacím stroji.

Řádně sladěná decentralizace a mechanizace použitím účtovacích strojů (strojů tzv. střední mechanizace) znamená u státního statku:

- a) snížení počtu pracovníků v účtárně statku,
- b) zvýšení podílu ekonomické složky v pracovní náplni účetních pracovníků na oddělení statku,
- c) odstranění evidenčních prací, kromě prvotních dokladů, na nižších provozech.

Proto je nutno zpracování evidence na účtovacích strojích všude p'ně uplatnit, neboť znamená zhospodárnění administrativy. Při zpracování analytické evidence na účtovacích strojích by neměla být na oddělení vedena žádná analytická účetní evidence, kromě evidence zásob, a evidenční práce by měly končit vypracováním konečných výkazů výrobních nákladů ve výrobě rostlinné, živočišné a v ostatní činnosti. Předpokládáme-li středně velký státní statek, lze na výkonném účtovacím stroji zpracovávat v plném rozsahu syntetickou evidenci a celou analytickou evidenci v potřebném členění. Při dvou strojích lze zpracování rozšířit na další práce, například na účetní výkazy, statistické výkazy, a to i na největších statcích. Hodně by tu pomohly vzájemné návštěvy pracovníků, odpovědných za řádné využití účtovacích strojů, a přenášení dobrých zkušeností mezi jednotlivými statky.

Samostatnou otázkou, která dosud čeká u státních statků na vyřešení, je strojní zpracování evidence přímo z prvotních dokladů. Tak jako v jiných podnicích, i zde jde především o použití strojů na děrné štítky, tj. tzv. velké mechanizace. Tento

úkol řeší nyní vývojové středisko národního podniku Strojné početní stanice ministerstva zemědělství. I když jsou již určité zkušenosti ze zkoušení vypracovaného typového projektu (např. na státním statku Jeneč), nelze ještě dnes uskutečnit zhodnocení. Více zkušeností v tomto směru již mají státní statky Sdružení velkovýkrmnů ministerstva potravinářského průmyslu. Ukazuje se, že zpracování evidence na strojích na děrné štítky na podkladě prvotních dokladů bude u státních statků znamenat žádoucí odbourání velké pracnosti, spojené s vyhotovením prvotních dokladů (např. mzdové výpočty a rozvrhy). Kromě toho se zajistí absolutní soulad všech dat účetní, statistické i operativně technické evidence a zvýší se účinnost evidence jako nástroje řízení a kontroly hospodaření. Stroje na děrné štítky umožní detailní sledování plnění norem, pracovního času a jakýchkoliv ukazatelů finančních a technických, z nichž některé za dnešního stavu nelze sledovat vůbec.

U státních statků půjde přitom o to, vhodným způsobem skloubit použití strojů velké mechanizace se stroji střední mechanizace, které již na státních statcích dnes jsou, a to tak, aby strojů na děrné štítky bylo používáno na ty úseky evidenčních prací, kde mohou přinést nejvyšší efekt (např. v evidenci mezd a výroby). Je třeba vycházet z toho, že volných kapacit pro použití strojů velké mechanizace je a dlouho ještě bude nedostatek, avšak že na mechanizaci čekají všechny státní statky.

Souhrn

Prvotní evidence je i na státních statcích jako v jiných podnicích ukazatelem úrovně řídicí a kontrolní činnosti a politické a odborné vyspělosti pracovníků. Dosavadní její vývoj a stav u jednotlivých státních statků odpovídá především tomu, v jakém souladu jsou obě uvedené složky. Dobře vedená evidence je také zpravidla u statků s dobrými hospodářskými výsledky, které ji plně využívají.

Na prvotních dokladech, které byly různě upravovány, je dobře znát, že je upravovali výhradně pro konkrétní potřebu účetní evidence jen účetní pracovníci statků, a že přitom byla malá spolupráce techniků. Stále ještě chybí systematický zájem o využívání evidence ze strany technických vedoucích.

Pro zlepšení prvotní evidence se proto doporučuje:

1. úprava a nahrazení některých nevyhovujících dokladů, přičemž se uplatňuje hledisko větší obsahové komplexnosti, avšak jednoduchosti dokladů,

2. správné zaměření decentralizace a mechanizace evidenčních prací.

Navrhuje se především úprava

a) úkolového listu pro četu pracovníků v rostlinné výrobě, kde se odstraňuje duplicita zápisů (úkol — provedení) a zařazují se údaje o spotřebě materiálu a dosažené produkci k vzájemnému a úplnému navázání a tím i k odstranění základních nesrovnalostí mezi údaji evidence mezd a zásob,

b) listu plodin, rozvedením zápisů o mzdách podle hlavních prací a obdobně zápisů o spotřebě materiálu podle druhů tak, aby sloužil k zevrubné informaci o stavu prací a vynaložených přímých nákladech na příslušnou plodinu nebo skupinu plodin, k podrobné kontrole vlastních nákladů, ke kontrole rozepsaného mzdového fondu a aby poskytoval potřebná data pro uvěřování rostlinné výroby Státní bankou,

c) limitního listu při výdeji a spotřebě výrobků a materiálu v rostlinné a živočišné výrobě a zavedení postupné příjemky při výdeji krmiv ošetřovatelům zvířat k dosažení většího pořádku při výdeji a větší hospodarnosti při spotřebě zásob.

Navrhuje se zavedení:

denního záznamu vedoucího hospodářství, popřípadě denního záznamu stále výrobní skupiny nebo farmy formou hospodářského deníku, který by u menších pro-

vozů nahradil pracovní příkaz vedoucího a úkolový list a většinu ostatních dokladů a hlášení.

Uvedenými úpravami a především uplatněním větší obsahové komplexnosti prvotních dokladů, se již sledují požadavky potřebné pro mechanizaci evidenčních prací. Pokud jde o vlastní vývoj mechanizace, uvádí se, že nejvhodnější formou pro státní statky bude kombinace používání strojů na děrné štítky (na několika statcích se zkoušejí návrhy typových projektů) se stroji střední mechanizace (účtovacími stroji), které již na státních statcích konají platné služby.

Состояние первичного учета в государственных хозяйствах и возможность его улучшения

Первичный учет в государственных хозяйствах как и в других предприятиях является показателем уровня деятельности руководства и контроля, а также политической и деловой квалификации работников. Существующее в настоящее время развитие и состояние первичного учета в отдельных государственных хозяйствах, в первую очередь, должно соответствовать сочетанию обоих приведенных факторов. Правильно проводимый учет, обычно, наблюдается у хозяйств с хорошими экономическими результатами.

По первичным документам, которые были различно оформлены, ясно видно, что они были составлены для конкретных нужд бухгалтерского учета исключительно учетчиками хозяйств при самом незначительном сотрудничестве с техниками. Постоянно еще наблюдается недостаточный систематический интерес к использованию учета со стороны технического руководящего персонала.

Для улучшения первичного учета поэтому рекомендуется:

1. пересмотр и замена некоторых неудовлетворительных документов с целью достижения большей комплексности содержания при сохранении их несложности;
 2. правильное направление децентрализации и механизации учетных работ.
- В первую очередь предлагаются следующие улучшения:

а) ведомости сдельной работы для звена работников в растениеводстве, где устраняется дублирование записей (задание — выполнение) и включаются данные о расходе материала и достигнутой продукции с целью взаимной и полной их согласованности, а тем и устранения основных несогласий между данными учета оплаты труда и резервами;

б) ведомости культур, путем распределения записей об оплате по главным работам, а аналогично и записей о расходе материала по его видам с тем, чтобы ведомость служила для подробной информации о состоянии работ и затраченных расходов на соответствующую культуру или группу культур, для подробного контроля себестоимости продукции, для контроля расписанного фонда заработной платы, а также предоставления необходимых данных для кредитования растениеводства Государственным банком:

в) лимитные ведомости при выдаче и потреблении продуктов и материала в растениеводстве и животноводстве и постепенным введением квитанций о выдаче и приеме кормов обслуживающему персоналу с целью достижения большего порядка при выдаче и большей экономичности при расходе запасов.

Предлагается ввести:

Дневник заведующего хозяйством или дневник постоянной производственной бригады или фермы в форме хозяйственного журнала, который в небольших хозяйствах заменил бы приказ-наряд заведующего и ведомость сдельной работы и большинство остальных документов и сообщений.

Приведенными упрощениями и, в первую очередь, достижением большей комплексности содержания первичных документов создаются необходимые предпосылки для механизации учетных работ. Что касается самого развития механизации учета, то предлагается в качестве самой подходящей формы для государственных хозяйств комбинация перфорирующей карточки машины (в нескольких государственных хозяйствах уже испытываются типовые проекты) с машинами средней механизации (счетоводческие машины), которые в государственных хозяйствах уже с успехом применяются.

Stand der Erstevidenz (Grundstufe des Rechnungswesens) auf den Staatsgütern und die Möglichkeit ihrer Verbesserung

Die Erstevidenz stellt auch auf den Staatsgütern ebenso wie in anderen Betrieben einen Kennwert des Niveaus der leitenden und Kontrolltätigkeit sowie der politischen und fachlichen Reife der Mitarbeiter dar. Ihre bisherige Entwicklung und ihr Stand entsprechen in den einzelnen Staatsgütern dem Grad des Einklangs dieser beiden Komponenten. Eine gut geführte Evidenz wird daher auch in der Regel bei Staatsgütern mit guten Wirtschaftsergebnissen beobachtet, die sie voll ausnutzen.

An den Belegen der Erstevidenz, die verschiedenartig abgeändert wurden, ist klar erkenntlich, daß sie ausschließlich für den konkreten Bedarf der Buchhaltungsrechnung nur von den Mitarbeitern der Buchhaltung in den Staatsgütern abgeändert wurden und daß die Zusammenarbeit mit der Technik dabei gering war. Es fehlt immer noch ein systematisches Interesse um die Ausnutzung der Evidenz seitens der technischer Leiter.

Zur Verbesserung der Erstevidenz wird daher empfohlen:

1) einige nicht entsprechende Belege abzuändern und zu ersetzen, wobei der Grundsatz des komplexeren Charakters des Inhalts, unter gleichzeitiger Einfachheit der Belege gewahrt wird;

2) die Dezentralisierung und Mechanisierung der Evidenzarbeiten in die richtige Richtung zu lenken.

Es wird vor allem eine Abänderung empfohlen:

a) des Aufgabenblattes für die Mitarbeiter der Pflanzenbaugruppe, wobei die Duplizität der Eintragungen (Aufgabe-Erfüllung) beseitigt und Angaben über den Materialverbrauch und die erzielte Produktion eingefügt werden, zur wechselseitigen und vollkommenen Verbindung und damit auch zur Beseitigung von Nichtübereinstimmungen zwischen den Angaben der Lohn- und Vorratsrechnung;

b) des Fruchtartenblattes, durch Aufgliederung der Aufzeichnungen über die Löhne nach den Hauptarbeiten und analog, der Aufzeichnungen über den Materialverbrauch nach den Arten, so daß es eine genaue Information über den Stand der Arbeiten und die aufgewendeten direkten Kosten für die betreffende Fruchtart oder Fruchtartengruppe bietet, zwecks eingehender Kontrolle der Selbstkosten, zur Kontrolle des aufgeschlüsselten Lohnfonds und daß es ferner die erforderlichen Daten zur Kreditierung der pflanzlichen Produktion durch die Staatsbank liefert;

c) des Limitblattes bei der Ausfolgung und beim Verbrauch von Produkten und Material in der pflanzlichen und tierischen Produktion und die Einführung eines fortschreitenden Übernahmevermerks bei der Ausgabe von Futtermitteln an die Viehpfleger zwecks Erzielung einer besseren Ordnung bei der Ausgabe und einer höheren Wirtschaftlichkeit im Verbrauch der Vorräte.

Es wird vorgeschlagen einen

täglichen Vermerk des Betriebsleiters einzuführen, allenfalls eines Tagesver-

merks der ständigen Produktionsbrigade oder Farm, in Form eines Wirtschaftstagebuchs, das in kleineren Betrieben den Arbeitsauftrag des Leiters und das Aufgabenblatt, sowie die Mehrzahl der übrigen Belege und Meldungen ersetzen würde.

Die genannten Abänderungen, und vor allem die Durchsetzung eines verstärkten komplexen Charakters des Inhalts der Belege der Erstvidenz, berücksichtigen bereits die Anforderungen einer Mechanisierung der Evidenzarbeit. Was die eigentliche Entwicklung der Mechanisierung angeht, so wird als geeignetste Form für die Staatsgüter eine Kombination der Anwendung von Lochkartenmaschinen (auf einigen Gütern werden Entwürfe von Typenprojekten geprüft) und von Maschinen mittlerer Mechanisierung (Berechnungsmaschinen), die auf den Staatsgütern bereits gute Dienste leisten, empfohlen.

EKONOMICKÉ ZHODNOCENÍ HLAVNÍCH ZPŮSOBŮ SKLIZNĚ OBILOVIN

V současné době je jedním z důležitých úkolů našeho zemědělství určit správný směr a proporce v mechanizaci sklizně obilovin se zřetelem na výrobu potřebných mechanizačních prostředků. K tomuto účelu je třeba ekonomického porovnání všech používaných způsobů sklizně obilovin se zřetelem na nejnovější technologii sklizňových prací. Touto problematikou se také zabývá kandidátská dizertační práce inž. Josefa Martause z Výzkumného ústavu poľnohospodárskej ekonomiky ČSAPV v Bratislavě, nazvaná „Ekonomické zhodnocení hlavních způsobů sklizně obilovin“.

Práce zahrnuje celkem šest kapitol — úvod, produktivita práce se zřetelem na zemědělskou výrobu, současný stav sklizně obilovin u nás a v zahraničí, účel a cíl úkolu, podklady a použitá metoda (pracovní postup), hlavní výsledky sledování a návrhy pro praxi.

Z hlediska potřeb praxe a vytyčeného úkolu na úseku organizace, technologie práce a ekonomiky byly zkoumány tyto způsoby sklizně obilovin: ruční způsob sklizně obilovin; sklizeň žacíím (hrstovačím) strojem; sklizeň samovazačem; sklizeň přímým kombajnováním; dvoufázová sklizeň a sklizeň sběrací řezačkou.

Těžiště této kandidátské dizertační práce spočívá v páté kapitole, kde je uvedena charakteristika hlavních výsledků sledování. Na základě získaných údajů byla vyčíslena jednak potřeba práce, celkové ztráty zrna a slámy, a jednak celkové finanční a materiálové náklady na jednotku plochy a jednotku produktu u všech sledovaných sklizňových způsobů. Konečně byl vypočten celkový národohospodářský efekt při použití nejvhodnějších způsobů sklizně v porovnání s ostatními sklizňovými způsoby. Současně bylo poukázáno na proporce pro jednotlivé sklizňové způsoby v celostátním měřítku.

Ze všech porovnávacích zkoušek autor nejdůsledněji prozkoumal a zhodnotil otázku meteorologických činitelů (tlak vzduchu, teplota a vlhkost vzduchu, teplota a vlhkost vzduchu v porostu, vítr, sluneční svit a oblačnost, agrobiologické zjištění stavu porostu, stanovení zralosti, snímkování porostu), spotřeby času, pohonných látek a mazadel a vlastních nákladů, dále výšku ponechaného strniska při jednotlivých sklizňových způsobech

apod. Dalším důležitým faktorem pro posouzení jednotlivých sklizňových způsobů byly ztráty na zrno.

Z hlediska celkové časové bilance, zejména z hlediska potřeby ruční práce, se jeví dvoufázová sklizeň jako nejvýhodnější. Pokud jde o vlastní náklady porovnávací zkoušky ukázaly, že závažnou položkou při sklizňových pracích jsou náklady na lidskou práci. Se zvyšujícím se stupněm mechanizace pak klesají mzdové náklady a relativně se zvyšují náklady věcné. Při porovnávání celkových nákladů na jednotlivé způsoby sklizně obilovin se pak opět ukázala dvoufázová jako nejvýhodnější.

Autor podotýká, že při vyčíslení časové a cenové výhodnosti není možno ovšem předpokládat výhradně zavedení jen jednoho způsobu sklizně. Je třeba počítat s kombinací několika sklizňových způsobů, a to podle konkrétních podmínek stavu porostu, kvalifikace pracovních kádřů, technického vybavení apod.

Autor dále ve své práci uvádí klady a nedostatky sklizňových způsobů sklizně obilovin.

Pokud jde o sklizeň obilovin samovazačem, je jím umožněn kosit obilí v libovolné zralosti s podsevem, případně zaplevelené. Fyziologickým dozráváním obilí ve snopech se pak získává kvalitní, plnohodnotné zrno, osivo, popřípadě krmivo, dobrá klíčivost a pekařská hodnota. Při tomto způsobu se může podmínat hned za kosou. Mezi nevýhody tohoto způsobu je možno uvést to, že nelze mechanizovat jednotlivé pracovní operace (snášení snopů, stavění panáků, nakládání a skládání snopů, vysoká potřeba povozů, vleček a pracovních sil při svozu a výmlatu najednou). Tento

nedostatek sklízň samovazačem do značné míry odstraňují automatické mlátičky (MA - 90, TEMPO - 90, upravené mlátičky na mlácení pořezaného obilí), které snižují potřebu práce proti normálním mlátičkám asi o 65 % (10—12 pracovníků).

Také přímé kombajnování má celou řadu kladných stránek, z nichž nejvíce vystupuje do popředí mobilnost strojů při práci a možnost sklízet i přezralé obilí s poměrně malými ztrátami na zrnu, zejména za nepříznivého počasí, kdy je použitelnost jiných způsobů sklízň značně omezená. Avšak omezená použitelnost kombajnu v zaplevelených porostech s vysokými stébly, jako je žito, případně i pšenice a v zralostně nevyrovnaných porostech, nákladné sušení obilí a namáhavé odklizení slámy, nemožnost podímat ihned za kosou a další ztěžující okolnosti, vyvolaly potřebu hledat nové způsoby, které by široké praxi lépe vyhovovaly. Jako nový způsob sklízň obilovin se zkouší dvoufázová sklizeň sběracím kombajnem a sběrací řezačkou.

Předností dvoufázové sklízň je to, že zabráňuje vypadávání zrna při větru, zmírňuje pracovní špičku po dobu žni a prodlužuje agrotechnickou lhůtu sklízňových prací, umožňuje bez obtíží kosit zaplevelené obilní porosty, vyšší využití specifických strojů, jako jsou kombajny (samovazače). Dále tato sklizeň umožňuje kosit vysokostébelnaté obiloviny a fyziologické dozrávání, nesnižuje pekařskou hodnotu zrna a zmenšuje riziko prorůstání obilí v případě deštivých žní. Nevýhodou dvoufázové sklízň je to, že po vypuštění balíků slisované slámy není možno ihned podímat.

Technologie sklízň obilovin pomocí sběrací řezačky není ještě u nás v dostatečné míře vyzkoušena, avšak ze získaných údajů a podkladů je možno usuzovat, že sklizeň obilovin sběrací řezačkou má všechny přednosti, pokud jde o vhodnost použití pro sklizeň zralostně nevyrovnaných a zaplevelených porostů, porostů s podsevem i kvalitu zrna. Mezi nevýhody tohoto způsobu možno uvést to, že nelze podímat ihned za kosou a že je velká potřeba vleček pro odvoz pořezané obilní hmoty k mlátičce.

Proporce o rozsahu využití jednotlivých způsobů sklízň budou pak v jednotlivých socialistických zemědělských závodech záviset na místních podmínkách porostu, přístupnosti terénu, tradicích sklízňových prací, organizačních přípravách a na dalších činitelích.

Rovněž je možné do praxe s úspěchem zavést mlácení pořezaného obilí, hlavně krmného i obchodního bez velkého rizika

poškození zrna (poškození zrna činí při délce sečky 52 mm od 1,86 do 4,16 %). K tomuto účelu se dají, po určitých úpravách, s výhodou použít běžné mlátičky o šířce bubnu 1.200 mm.

Pokud jde o návrhy pro praxi, autor navrhuje, aby na základě výsledků porovnávacích zkoušek v roce 1957 a výsledků z průzkumu z let 1952—1956 a 1958 z různých státních statků, jednotlivých zemědělských družstev a strojních traktorových stanic proti sklizni obilovin samovazačem, výmlatu normální mlátičkou a sklizni přímým kombajnováním, byla zavedena do praxe tato dvoufázová sklizeň a výmlat pořezaného obilí.

K zavedení navrhovaných sklízňových způsobů a výmlatu obilovin bude potřebné: včas zabezpečit výrobu vhodných řádkovačů o šířce záběru, odpovídající pracovní šířce příslušného kombajnu. K tomu by bylo vhodné využít existující (i vyřazené) samovazače, zvláště se širším záběrem (8'—10') a adaptovat je na řádkovače; zabezpečit výrobu sběracích zařízení pro kombajny; upravit potřebný počet mlátiček s pracovní šířkou bubnu 1200 mm a nad 1200 mm pro výmlat pořezaného obilí; dotovat JZD a státní statky výkonnými a hospodárnými sušičkami, nejlépe stacionárními, typu TMAN na dosušování obilí po přímém kombajnování, zvláště ve vlhčích oblastech; urychlit výrobu nízkotlakých a vysokotlakých sběracích lisů v poměru 50 % nízkotlakých lisů SLR-130 a 50 % vysokotlakých lisů SLV-160 na sklizeň slámy. Rovněž je třeba pamatovat na výrobu vestavěných lisů ke sběracím kombajnům pro dvoufázovou sklizeň. K ulehčení namáhavé práce se doporučuje v dostatečné míře vyrábět nakladače balíků slámy a naše zemědělství dotovat nízkoplošinovými vlečkami na odvoz slámy.

Některých hlavních výsledků, závěrů a návrhů, v autorově práci obsažených, využilo již ve své práci ministerstvo zemědělství a povereníctvo poľnohospodárstva.

Uvedená kandidátská dizertační práce je významná zejména proto, že na orné půdě zaujmají téměř polovinu obiloviny a přitom sezónní práce při jejich pěstování mají poměrně nejkratší agrotechnické lhůty. Zavedením navrhovaných způsobů sklízň a výmlatu obilovin se ušetří v největší pracovní špičce cenné pracovní síly, zvýší se podstatně produktivita práce a sníží se náklady v přepočtu na jeden hektar dosažené sklízň případně na jeden cent vymláčeného obilí.

—ix

ODMĚŇOVÁNÍ VEDOUČÍCH ČLENŮ
ZEMĚDĚLSKÝCH VÝROBNÍCH DRUŽSTEV
PODLE VÝSLEDKŮ HOSPODAŘENÍ*)

(Návrh)

**Die Vergütung der leitenden Mitglieder der LPG in Abhängigkeit vom Produktions-
ergebnis**

Dipl. ekonom Gerhard BRENNK a dipl. zem. Gerhard SCHULZ
Ústav zemědělské ekonomiky NAZV v Berlíně (NDR)

Úvod

Výrobní a hospodářské výsledky LPG jsou ve značné míře závislé na řídicí práci vedoucích funkcionářů družstva. Úroveň řídicí práce vedoucích funkcionářů družstva záleží mezi jiným i na tom, jakým způsobem jsou prostřednictvím odměny za svou práci hmotně zainteresováni na výrobních a hospodářských výsledcích družstva. V tomto směru má dosavadní způsob odměňování vedoucích pracovníků LPG řadu nedostatků. Počet pracovních jednotek započítávaných vedoucím funkcionářům družstva se řídí podle velikosti LPG a jeho intenzity, přičemž jako měřítko je brán podíl oko-

panin a zeleniny ze zemědělské půdy a průměrné stavy dobytka. K rozsahu produkce se přitom nijak nepřihlíží. Znamená to, že vedoucí pracovníci družstva nejsou nijak přímo materiálně podněcováni ke zvyšování družstevní produkce.

K odstranění tohoto nedostatku bylo v Ústavu zemědělské ekonomiky Německé akademie zemědělských věd v Berlíně (po zhodnocení V. konference LPG) započato s vypracováním vyhovujícího systému odměňování vedoucích členů LPG, v němž na rozdíl od dosavadního stavu by se plně přihlíželo k dosaženým výrobním výsledkům družstva.

**Hlavní zásady návrhu nového systému odměňování
vedoucích funkcionářů LPG**

Předkládaný návrh byl vypracován tak, aby při uplatnění dosavadních zásad v odměňování vedoucích pracovníků byly plně uplatněny i nové prvky nacházející svůj výraz v odměňování podle dosažených výrobních výsledků družstva. Stanoví proto odměnu vedoucích pracovníků v závislosti nejen podílu okopanin a zeleniny ze zemědělské půdy, na hustotě dobytka a velikosti LPG, ale i v závislosti na těchto dalších ukazatelích:

1. Výnosy sklizně nejdůležitějších polních plodin (obilovin, brambor, cukrovky),
2. Výroba mléka,
3. Výroba hovězího masa,
4. Výroba vepřového masa,
5. Výroba vajec,
6. Výroba vlny,
7. Výsledky v odchovu dobytka (skotu, prasat, ovcí),
8. V dosažených čistých peněžních příjmech družstva.

*) Příspěvek uveřejňujeme ve zkráceném znění. Originál si lze vypůjčit u IV. odboru zemědělské ekonomiky ČSAZV, Praha 12, Slezská 7.

Při vypracování nového systému bylo dbáno na to, aby jeho používání bylo co nejjednodušší. Proto byl celý systém vypracován v soustavě přehledných tabulek, v nichž na základě směrných hodnot byla přímo podle dosažených výsledků stanovena odměna vedoucích funkcionářů (ze vedoucích funkcionářů jsou považováni pracovníci pověřeni výhradně řídicí prací — v tomto návrhu předseda a účet-

ní a v LPG nad 1000 ha též zástupce předsedy, který je pověřen buď všeobecnou správou LPG nebo řízením rostlinné či živočišné výroby).

U všech ukazatelů byla udána směrná hodnota (= 100 %). Překročení nebo nedosažení této hodnoty bylo z hlediska zápočtu pracovních jednotek omezeno. Omezení směrem dolů bylo nutné stanovit pro zajištění minimální odměny, kte-

I. Výpočet PJ za výnosy u obilovin*), řepy cukrové a bramborů

Plnění směrné hodnoty v %	Cukrovka se pěstuje na ploše (% zeměd. půdy)					
	2—6 %**	7—8 %	9—10 %	11—12 %	13—14 %	přes 15 %
	brambory se pěstují na ploše (% zeměd. půdy)					
	3—10 %**	11—12 %	13—14 %	15—16 %	17—18 %	přes 19 %
	započítávané PĚ					
1	2	3	4	5	6	7
do 70	25,0	25,5	26,1	26,9	27,9	29,0
72	26,2	26,7	27,4	28,2	29,2	30,3
74	27,4	27,9	28,6	29,3	30,4	31,6
76	28,5	29,1	29,7	30,3	31,6	32,8
78	29,5	30,1	30,7	31,3	32,7	33,9
80	30,4	31,0	31,6	32,2	33,7	34,9
82	31,2	31,8	32,4	33,1	34,6	35,8
84	31,9	32,5	33,2	33,9	35,4	36,6
86	32,6	33,3	33,9	34,7	36,2	37,4
88	33,2	33,9	34,6	35,4	36,9	38,1
90	33,8	34,5	35,2	36,1	37,5	38,8
92	34,3	35,0	35,8	36,7	38,1	39,4
94	34,8	35,5	36,3	37,3	38,6	40,0
96	35,2	35,9	36,8	37,8	39,1	40,5
98	35,6	36,3	37,2	38,3	39,6	41,0
100	36,0	36,7	37,6	38,7	40,0	41,4
102	36,4	37,1	38,0	39,1	40,4	41,8
104	36,8	37,5	38,5	39,5	40,8	42,3
106	37,3	38,0	39,0	40,0	41,3	42,9
108	37,8	38,6	39,6	40,6	41,9	43,5
110	38,4	39,2	40,3	41,3	42,6	44,2
112	39,1	39,9	41,1	42,1	43,4	45,0
114	39,9	40,7	41,9	43,0	44,3	45,9
116	40,8	41,6	42,8	44,0	45,3	46,9
118	41,8	42,6	43,8	45,1	46,4	48,0
120	42,9	43,8	44,9	46,3	47,6	49,2
122	44,1	45,0	46,1	47,6	48,9	50,6
124	45,1	46,3	47,4	49,0	50,3	52,1
126	46,8	47,7	48,9	50,5	51,9	53,7
128	48,3	49,3	50,5	52,1	53,6	55,5
130	50,0	51,0	52,3	53,9	55,5	57,5
a dále zvýšení: 2 % směrné hodnoty						

*) Pro výnos obilovin platí sloupec 2.

**) Jsou-li osevní plochy menší než 2 % (cukrovka), resp. 5 % (brambory) nebo menší než 10 ha u cukrovky, resp. 15 ha u brambor, pak se příslušný výnos nemá hodnotit. Odpadající pracovní jednotky se v tomto případě stejně, jako když se určitá plodina nepěstuje vůbec, použijí podle doporučení uvedených v úseku „Změny v ohodnocovaných výrobních výsledcích“.

rá vcelku pro všechny jednotlivé výkony činí asi 70 % pracovních jednotek započítávaných při dosažení směrné hodnoty. Omezení směrem nahoru bylo považováno za správné proto, aby nedošlo k vysokému hodnocení určitého, na přírodu vázaného vlivu na zvlášť dobré výsledky, resp. také na základě použité hodnotící metody k neúnosně vysokému počtu pracovních jednotek na ukazatele.

Jako příklad uvádíme tabulku výpočtu PJ za výrobní úkoly v rostlinné výrobě (směrná hodnota, tzn. hektarový výnos, se určí podle místních podmínek v plánované nebo průměrné — v delším období [3—5 r.] dosahované — výši).

Jako příklad stanovení PJ za výrobní výsledky uvádíme tabulku výpočtu PJ za produkci hovězího masa.

II. Výpočet PJ za produkci hovězího masa

kg hov. masa na VDJ skotu (z ø stavu)	Průměrný stav skotu ve VDJ na 100 ha zem. půdy					
	do 30	31—36	37—43	44—50	51—58	přes 58
	započítávané P _J					
1	2	3	4	5	6	7
do 90	15,5	16,0	16,5	17,2	17,9	18,9
92	16,2	16,8	17,4	18,1	18,8	19,8
94	16,9	17,5	18,2	18,9	19,6	20,7
96	17,6	18,2	18,9	19,7	20,4	21,5
98	18,3	18,9	19,6	20,4	21,2	22,3
100	18,9	19,5	20,2	21,1	21,9	23,0
102	19,5	20,1	20,8	21,7	22,6	23,7
104	20,0	20,7	21,4	22,3	23,2	24,4
106	20,5	21,2	21,9	22,9	23,8	25,0
108	21,0	21,7	22,4	23,4	24,4	25,6
110	21,5	22,2	22,9	23,9	24,9	26,2
112	21,9	22,6	23,3	24,3	25,4	26,7
114	22,3	23,0	23,7	24,7	25,8	27,2
116	22,6	23,4	24,1	25,1	26,2	27,6
118	22,9	23,7	24,5	25,4	26,6	28,0
směrná hodnota (100 %):						
120	23,2	24,0	24,8	25,7	26,9	28,3
122	23,5	24,3	25,1	26,0	27,2	28,6
124	23,8	24,6	25,4	26,3	27,5	29,0
126	24,1	25,0	25,8	26,7	27,9	29,5
128	24,5	25,4	26,2	27,1	28,4	30,0
130	25,0	25,9	26,7	27,6	29,0	30,6
132	25,5	26,5	27,2	28,1	29,6	31,2
134	26,1	27,0	27,8	28,7	30,2	31,9
136	26,7	27,6	28,5	29,3	30,9	32,6
138	27,3	28,3	29,2	30,0	31,7	33,4
140	28,0	29,0	30,0	30,8	32,5	34,2
142	28,8	29,8	30,8	31,7	33,4	35,2
144	29,7	30,7	31,7	32,7	34,4	36,2
146	30,6	31,7	32,7	33,8	35,5	37,4
148	31,7	32,8	33,8	35,0	36,7	38,7
150	32,9	34,0	35,1	36,4	38,1	40,1
152 a další: zvýšení o 2,0 kg						

Obdobným způsobem je zpracována tabulka pro výpočet PJ za produkci mléka, vepřového masa, vajec a vlny, jakož i u odchovu dobytka, kde za základ je brán počet telat, selat a jehňat na 100 krav (a na jednu prasnici).

Při zhodnocení finančních výsledků LPG bere se za základ plánovaná výše důchodů v přepočtu na PJ*), kde za 100%ní splnění obdrží funkcionáři 84 PJ

*) Pozn. redakce: Lépe by bylo použít ukazatele „plánovaná výše čistých peněžních příjmů družstva“.

(rozmezí = od 58 PJ za 80%ní splnění, do 114 PJ za 124%ní splnění).

Jsou-li PJ za jednotlivé výrobní výsledky stanoveny, je třeba určit takový

jejich počet, který má být rozdělen jednotlivým funkcionářům. Procentické sazby jednotlivých funkcionářů uvádí tabulka III.

III. Výpočet PJ pro předsedy, jejich zástupce a účetní

	Předseda	Zástupci předsedy			Účetní		
		všeob.	rostl. v.	živ. v.	I ¹⁾	II ²⁾	III ³⁾
1	2	3	4	5	6	7	8
polní hospod.	100	80	100	30	50	55	60
chov dobytka	100	80	55	100	60	65	70
peněžní důch. Pŕ	100	80	60	60	75	80	85
Celkem	100	80	70 ⁴⁾	70 ⁴⁾	60 ⁴⁾	65 ⁴⁾	70 ⁴⁾

1) pro účetní, kteří zúčtovávají jen celkový provoz — 2) pro účetní, kteří vyúčtovávají práci pracovních skupin — 3) pro účetní, s úctem vlastních nákladů — 4) zaokrouhleno.

Příklad

Podle tabulek (jde o příklad LPG o výměře 739 ha zemědělské půdy) se započítává na jednotlivé výrobní výsledky:

u obilovin	35,2 PJ
u cukrovky	28,6 PJ
u bramborů	43,8 PJ = 107,6 PJ za rostlinnou výrobu
za dojivost	37,4 PJ
za produkci hovězího masa	28,8 PJ
za produkci vepřového masa	57,0 PJ
za snůšku vajec	18,8 PJ
za výnos vlny	20,4 PJ
za odchov	23,5 PJ = 185,9 PJ za živočišnou výrobu
za peněžní důchody	78,6 PJ za finanční výsledek

Celkem 372,1 PJ

Podle těchto jednotlivých výsledků se propočítávají PJ takto (tab. IV):

	Předseda	Zástupci předsedy		Účetní II
		všeob. ¹⁾	rostl. výr. ¹⁾	
polní hospodářství	107,6	86,1	107,6	59,2
chov dobytka	185,9	148,7	102,2	120,8
peněžní důchody	78,6	62,9	47,2	62,9
Celkem	372,1	297,7	257,0	242,9

1. Výpočet PJ pro zástupce předsedy (pro všeobecné věci a pro polní hospodářství) byly uvedeny pro osvětlení metody. V LPG, které je zde uvedeno jako příklad, tito zástupci nebyli. Je-li nutno nad předpokládanou míru zprostit tělesné práce další členy jen proto, že vedení LPG jako celek je nedostatečně kvalifikováno, je třeba u každého jednotlivého člena vedení LPG udělat srážky z procentních sazeb uvedených v tabulce.

Nezapomeňte si zajistit

PROTOKOL

XIV. valného shromáždění Československé akademie zemědělských věd

Ve dnech 4. a 5. června se konalo v Praze XIV. valné shromáždění Československé akademie zemědělských věd, na kterém byly projednány závažné úkoly zemědělské a lesnické vědy, které vyplývají z XI. sjezdu KSČ a z březnového plenárního zasedání ÚV KSČ. Hlavní projev přednesl předseda Akademie akademik A. Klečka. Ve svém kritickém referátě podrobně rozebral dosavadní výsledky práce Akademie i výzkumných ústavů a vyzdvihl hlavní směry vědecko-výzkumné práce.

S ohledem na závažnost projednávaných úkolů bylo rozhodnuto, že průběh valného shromáždění bude zpracován v protokolu, který bude uveřejněn ve dvojčísle Věstníku ČSAZV 8/9.

Upozorňujeme všechny naše čtenáře na tento protokol, ve kterém budou obsaženy současné i perspektivní úkoly Akademie.

Objednávky zasílejte na adresu

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE ZEMĚDĚLSKÝCH VĚD

administrace časopisů

Praha XII, Slezská 7

Sborník ČSAZV - Zemědělská ekonomika vydává Československá akademie zemědělských věd. Uveřejňuje studie, rozborů a vědecká pojednání o vyřešených úkolech výzkumu v oboru zemědělské ekonomiky. — Vychází měsíčně. — Celoroční předplatné 120 Kčs. — Redakce: Praha 12, Slezská 7, telefon 2477-51, 575-41. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba. — Objednávky přijímá každý poštovní úřad i doručovatel. Vytiskl MÍR, novinářské závody, n. p., závod 2, provozovna 22, Legerova 22, Praha 2 A-19571

NĚKTERÁ EKONOMICKÁ HLEDISKA SKLADBY PŮDNÍHO FONDU

je název práce inž. Zd. Šklubala z Kabinetu pro studium ekonomických podnětů rozvoje socialistického zemědělství ČSAZV, v níž rozebírá změny zemědělského půdního fondu v Československu v uplynulých letech. Z tohoto rozboru je zřejmé, že vývoj zemědělské půdy a intenzivnějších forem jejího využívání, zejména pak orné půdy, není v souladu s potřebami zvyšování zemědělské výroby. Na výsledcích pak dokazuje, že orná půda je ve sledovaných výrobních subtypech proti trvalému drnu značně efektivnější.

Také druhá práce inž. J. Ljubomírské a kandidáta ekonomických věd inž. Jaromíra Havlíčka

K OTÁZCE STANOVENÍ ŽIVOTNOSTI A ODPISŮ ZEMĚDĚLSKÝCH STROJŮ

svou aktuálností bude užitečnou, zvláště nyní při převádění strojů z STS do JZD. Autoři v článku uvádějí předpoklady, za jakých je třeba stanovit ekonomickou životnost strojů.

Obě uvedené práce budou uveřejněny v příštím čísle sborníku ČSAZV „Zemědělská ekonomika“ spolu s rubrikami „Z vědeckého života“ a „Zemědělská ekonomika v zahraničí“ a s přílohou „Statistické přehledy o čs. a zahraničním zemědělství.“

Tato informace slouží nejen vám, čtenářům sborníku, ale byli bychom rádi, kdybyste na uvedené články mohli upozornit i ty, kteří dosud sborník neodebírají.

STATISTICKÉ PŘEHLEDY

o československém a zahraničním zemědělství

číslo

8

1 9 5 9

PŘÍLOHA SBORNÍKU ČSAZV – ZEMĚDĚLSKÁ EKONOMIKA

POSTUP ZDRUŽSTEVŇOVÁNÍ

České kraje

Ukazatel	Stav k 30. VI. 1959	Přírůstek od počátku roku	Stupeň zdrůžstev- nění
Počet JZD se společným hospodařením (III. – IV.)	9 826	85	84,8 ²⁾
Výměra zemědělské půdy v ha ¹⁾	2,913 979	72 720	81,8 ³⁾
Výměra orné půdy v ha ¹⁾	2,288 240	52 420	84,5 ³⁾
Počet sdružených závodů	381 158	21 997	39,9 ⁴⁾

Slovenské kraje

Počet JZD se spol. hospodařením (III – IV)	2 579	180	73,8 ²⁾
Výměra zemědělské půdy v ha ¹⁾	1,640 754	147 871	67,9 ³⁾
Výměra orné půdy v ha ¹⁾	1,117 123	93 439	72,2 ³⁾
Počet sdružených závodů	265 750	32 056	41,9 ³⁾

ČSR

Počet JZD se spol. hospodařením (III – IV)	12 405	265	82,2 ²⁾
Výměra zemědělské půdy v ha ¹⁾	4,554 733	220 591	76,1 ³⁾
Výměra orné půdy v ha ¹⁾	3,405 363	145 859	80,0 ³⁾
Počet sdružených závodů	646 908	54 053	40,7 ³⁾

Ukazatel		České kraje	Slovenské kraje	ČSR
Od počátku roku	založeno nových JZD se spo- lečným hospodařením	109	184	293
	vstoupilo zemědělských závo- dů do nových JZD se společ- ným hospodařením	2 883	15 264	18 147
	zemědělská půda nově se utvo- řivších JZD se společným hos- podařením (v ha)	14 852	78 250	93 102
Stupeň socializace zemědělské půdy ⁵⁾		85,6	71,9	80,4

¹⁾ včetně záhumenků; ²⁾ podíl počtu obcí s JZD z celkového počtu obcí; ³⁾ podíl výměry půdy JZD z půdy JZD a jednotlivě hospodařících rolníků; ⁴⁾ podíl počtu závodů sdružených v JZD z počtu závodů v JZD a JHR; ⁵⁾ podíl výměry zemědělské půdy socialistických zemědělských závodů (státní statky, ostatní statky ústředních úřadů, JZD se společným hospodařením vč. záhumenků, půda národních výborů) z celkové výměry zemědělské půdy (bez půdy nepatřící k zemědělským závodům). Půda JZD a státních statků podle výkaznictví, ostatní ze soupisu ploch kultur.

Pramen: Výkaznictví JZD, státních statků a ÚSG a K „Soupis ploch kultur“.

UKAZATELE PRODUKTIVITY PRÁCE V ROCE 1958

ČSR

Ukazatel		Státní statky	JZD se společným hospodařením)	JHR vč. členů JZD II. typu	JZD + STS
Počet koňských sil mechanické energie na 1 pracovníka		5,65	3,19	x	4,97
Výměra půdy na 1 pra- covníka v ha	zemědělská	5,4	5,6	2,6	x
	orná	4,1	4,2	1,5	x
Počet pracovních jednotek na 1 pracovníka		x	407	x	x
Počet pracovních jednotek na 1 ha zemědělské půdy		x	81	x	x
Výroba zeměd. výrobků na 1 pracovníka	zrniny	31,38	37,55	19,88	x
	v tom: chlebové	15,05	17,35	9,10	x
	cukrovka	58,23	58,18	16,74	x
	brambory	18,77	44,17	40,54	x
	jatečný skot včetně telat – živá váha	2,04	2,24	1,75	x
	vepřové maso vč. do- mácích porážek ž. v.	3,02	3,37	2,99	x
	mléko	2054	2339	2039	x
Výkup zeměděl. výrobků na 1 pracovníka	zrniny	17,12	13,82	5,35	x
	v tom: chlebové	11,38	8,21	3,49	x
	brambory	3,27	10,31	7,51	x
	vepřové maso – živá váha	3,02	2,33	1,21	x
	mléko	1639	1603	906	x

*) včetně záhumenků. Pramen: Statistické výkaznictví.

Slovensko

Ukazatelé		Státní statky	JZD se společným hospodařením)	JHR vč. členů JZD II. typu	JZD + STS
Počet koňských sil mechanické energie na 1 pracovníka		4,19	2,01	x	4,03
Výměra půdy na 1 pracovníka v ha	zemědělská	4,7	6,1	2,4	x
	orná	3,7	4,2	1,3	x
Počet pracovních jednotek na 1 pracovníka		x	420	x	x
Počet pracovních jednotek na 1 ha zemědělské půdy		x	74	x	x

*) včetně záhumenků. Pramen: Statistické výkaznictví.

(pokračování)

Ukazatelé		Státní statky	JZD se společným hospodařením)	JHR vč. členů JZD II. typu	JZD + STS
Výroba zeměděl. výrobků na 1 pracovníka	zrniny	30,39	38,66	15,24	x
	v tom: chlebové	12,14	12,84	5,48	x
	cukrovka	71,57	46,32	4,06	x
	brambory	8,27	29,44	32,15	x
	jatečný skot vč. telat – živá váha	1,82	1,54	1,08	x
	vepřové maso vč. do- mácích porážek ž. v.	3,75	3,26	2,14	x
	mléko	2291	1680	1340	x
Výkup zeměděl. výrobků na 1 pracovníka	zrniny	17,97	13,36	3,45	x
	v tom: chlebové	10,14	6,27	1,85	x
	brambory	2,68	4,65	5,0	x
	vepřové maso – živá váha	3,75	2,20	0,90	x
	mléko	1826	808	264	x

Poznámky k tabulkám o půdním fondu

Údaje o půdním fondu k 31. prosinci 1958 jsou výsledkem sumarizace nově zavedené jednotné evidence půdy (JEP) Ústřední správou geodezie a kartografie.

Indexní srovnání se stavem k 30. dubnu 1958 vyjadřuje nejen změny v organizační struktuře jednotlivých sektorů, nýbrž i zpřesnění v evidenci půdního fondu.

Poznámky k tabulkám o pracovních silách

Pokud jsou v tabulkách uvedeny pro srovnání údaje za rok 1957 a 1958, vztahují se na organizační strukturu platnou v uvedeném roce. To platí i pro indexní srovnání.

Protože početní stav pracovníků (str. VI.) byl v roce 1958 zjišťován u jednotlivých sektorů k různým datům, neodpovídá údaj v řádce „celkem“ skutečnému počtu pracovníků k určitému datu. Je to prostý součet údajů za jednotlivé sektory. Nejsou uvedeny údaje za ostatní zemědělské závody socialistického sektoru (ostatní statky ministerstev a ústředních úřadů ap.).

V počtu „trvale činných pracovníků“ jsou zahrnuti v státním socialistickém sektoru stálí a celosezónní dělníci a pracovníci na systemizovaných místech. U JZD sem patří pracovníci, u nichž práce v JZD je jejich hlavním či jediným zaměstnáním. Podobná zásada platí i pro trvale činné jednotlivě hospodařící rolníky.

Průměrné měsíční výdělky jsou propočteny ze mzdového fondu a průměrného evidenčního počtu pracovníků za celý rok.

V tabulkách rezortu ministerstva zemědělství jsou uvedeni nejen pracovníci v zemědělských závodech, nýbrž i v organizacích podřízených ministerstvu zemědělství a pověřenectvu zemědělství.

Sektor		Počet zeměděl. závodů	Celková výměra ha	Zeměděl. půda ha	Index 30. 4. 58 = 100	Orná půda ha	Index 30. 4. 58 = 100
Státní statky		1 091	1,040 936	998 680	104,4	745 780	104,9
Statky ministerstva země- dělství	Státní rybářství	27	49 938	5 412	101,9	1 625	120,6
	Státní ústavy pro chov koní	89	6 498	5 131	106,8	2 924	103,7
	Státní šlechtitelské stanice	13	21 317	20 454	99,2	17 315	100,7
	Statky zemědělských škol	162	35 056	29 142	116,2	23 459	114,9
	Státní plemenářské stanice	102	4 865	4 592	103,7	3 826	104,2
	Statky lesních hospodářství	515	3,447 049	102 236	116,0	13 563	91,4
	Celkem	1 908	3,564 723	166 967	112,3	62 712	104,0
Statky ostatních ministerstev a ústředních úřadů	Čs. akademie zemědělských věd	56	13 532	6 540	136,3	4 831	146,4
	Ministerstvo paliv	57	6 404	3 491	62,6	2 024	68,1
	Ministerstvo školství a kultury	32	27 903	2 523	141,7	1 714	120,8
	Ministerstvo potrav. průmyslu	237	50 436	46 132	116,5	38 523	112,2
	Statek kanceláře presidenta republiky	3	7 517	2 042	119,8	1 521	124,9
	Ministerstvo národní obran	23	270 156	33 135	113,7	7 659	101,4
	Slovenská akademie věd	10	1 455	1 347	100,1	996	102,2
	Celkem	418	377 403	95 210	113,4	57 268	110,6
Veřejné krajsky plánované závody	JZD se spol. hospodařením	25 449	235 368	85 554	125,3	22 134	118,1
	Záhumenky členů JZD	12 170	4,272 295	4,020 008	118,9	3,028 622	118,6
	JZD se společným obděláváním půdy (společná půda)	(630 386)	493 654	314 134	123,7	230 882	122,5
	Jednotlivě hospodařící rolníci	17	643	583	33,0	107	14,3
	Společné majetky urba- riátů a komposesorátů	944 027	1,693 297	1,479 375	69,2	984 377	65,6
	Pozemky, na kterých nikdo nehospodář	3 085	385 967	140 469	72,4	631	68,7
	Pozemky nepatřící k zemědělským závodům	—	31 224	27 342	88,0	11 389	87,2
	Celkem	—	690 984	60 255	70,2	9 329	51,1
Celkem		—	12,786 494	7,388 577	100,6	5,153 231	100,7
Z toho: socialistické zemědělské závody		—	9,985 022	5,681 136	116,1	4,147 505	115,6

Pramen: Sumarisace ÚSGK.

Sektor		Počet zeměděl. závodů	Celková výměra ha	Zeměděl. půda ha	Index 30. 4. 58 = 100	Orná půda ha	Index 30. 4. 58 = 100
Státní statky		265	233 154	222 864	103,5	174 828	104,0
Statky ministerstva země- dělství	Státní rybářství	9	734	40	49,4	6	28,6
	Státní ústavy pro chov koní	27	3 134	2 756	105,8	1 506	102,4
	Státní šlechtitelské stanice	6	7 302	6 952	107,2	5 751	112,6
	Statky zemědělských škol	41	9 847	9 144	109,8	7 071	108,4
	Státní plemenářské stanice	23	806	759	95,8	695	97,5
	Statky lesních hospodářství	248	1,368 711	53 044	141,3	3 728	102,1
	Celkem	354	1,390 534	72 695	137,6	18 757	107,3
Statky ostatních ministerstev a ústředních úřadů	Čs. akademie zemědělských věd	5	257	222	121,3	123	98,4
	Ministerstvo paliv	5	638	60	65,2	15	57,7
	Ministerstvo školství a kultury	2	5 600	734	85,6	596	242,3
	Ministerstvo potravn. průmyslu	50	17 983	16 502	100,1	15 266	102,2
	Státek kanceláře presidenta republiky	—	—	—	—	—	—
	Ministerstvo národní obrony	11	83 990	9 684	104,1	1 046	100,4
	Slovenská akademie věd	10	1 455	1 347	100,1	996	102,2
	Celkem	83	109 923	28 549	103,2	18 042	104,0
Veřejné krajsky plánované závody		3 171	54 532	24 575	147,6	5 840	153,7
JZD se společným hospodařením		2 394	1,502 630	1,375 523	119,8	937 136	118,7
Záhumenky členů JZD		(239 797)	144 730	117 360	111,1	86 548	118,0
JZD se společným obděláváním půdy (společná půda)		11	579	523	32,3	74	11,3
Jednotlivě hospodařící rolníci		368 788	860 785	782 846	81,8	521 087	78,9
Společné majetky urba- riátů a komposesorátů		3 064	384 330	140 353	72,5	630	69,9
Pozemky, na kterých nikdo nehospodaří		—	2 875	2 101	92,4	1 045	78,9
Pozemky nepatřící k zemědělským závodům		—	215 189	8 651	64,7	2 081	62,5
Celkem		—	4,899 261	2,776 040	101,8	1,766 068	101,7
Z toho: socialistické zemědělské závody		—	3,436 082	1,842 089	117,9	1,241 225	115,8

Pramen: Sumarisace ÚSGK.

POČET PRACOVNÍCH SIL V ZEMĚDĚLSKÝCH ZÁVODECH

ČSR

Sektor		V roce		Index 1958/57	Podíl žen z celkového počtu pracovníků v r. 1958 v %
		1957*)	1958		
Státní statky	a	144 615	166 523 ¹⁾	115,1	41,6
STS	a	51 732	59 154 ¹⁾	114,3	10,6
JZD se společným	a	683 354	759 074 ²⁾	111,1	52,7
hospodařením	b	268 227	217 976 ²⁾	81,3	37,2
Jednotlivě hospodařící	a	815 739	541 276 ³⁾	66,4	62,8
rolníci vč. JZD II. typu	b	1,129 734	930 793 ³⁾	82,4	36,5
Celkem	a	1,695 440	1,526 027	90,0	53,4
	b	1,397 961	1,148 769	82,2	36,6

Slovensko

Sektor		V roce		Index 1958/57	Podíl žen z celkového počtu pracovníků v r. 1958 v %
		1957*)	1958		
Státní statky	a	38 048	43 112 ¹⁾	113,3	28,7
STS	a	17 809	19 710 ¹⁾	110,7	9,6
JZD se společným	a	216 619	234 657 ²⁾	108,3	43,3
hospodařením	b	113 610	114 577 ²⁾	100,8	39,3
Jednotlivě hospodařící	a	445 440	331 720 ³⁾	74,5	62,8
rolníci vč. JZD II. typu	b	463 519	382 220 ³⁾	82,5	54,5
Celkem	a	717 916	629 199	87,6	51,5
	b	577 129	496 797	86,1	53,9

*) Stav podle soupisu SÚS k 1. 2. 1958. ¹⁾ Stav podle výkaznictví ministerstva zemědělství (evid. počet pracovníků k 31. 12. 1958). ²⁾ Stav podle soupisu SÚS k 30. 11. 1958. ³⁾ Stav podle soupisu SÚS k 1. 2. 1959. a) trvale činní pracovníci. b) pomáhající pracovníci.

PRŮMĚRNÉ MĚSÍČNÍ VÝDĚLKÝ V ROCE 1958

ČSR

Kategorie	Státní statky		STS		Krajské správy lesů	
	skuteč- nost	index 58/57	skuteč- nost	index 58/57	skuteč- nost	index 58/57
Dělníci	962	98,3	1324	99,4	1074	105,8
Inž. techničtí pracovníci	1416	96,3	1572	98,6	1451	102,3
Úředníci	1126	98,0	1053	99,2	1274	98,9
Ostatní pracovníci	909	100,5	899	101,9	929	104,6
Celkem	989	97,9	1314	99,2	1139	104,7

Slovensko

Dělníci	1008	104,2	1225	99,6	1088	104,6
Inž. techničtí pracovníci	1417	95,5	1601	107,7	1425	97,8
Úředníci	1148	99,5	1056	101,2	1307	97,8
Ostatní pracovníci	933	105,3	831	84,5	796	101,9
Celkem	1032	103,6	1249	100,5	1140	102,7

Pramen: Statistické výkaznictví ministerstva zemědělství.

**POČET PRACOVNÍCH SIL V REZORTU MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMĚRNÝ
MĚSÍČNÍ VÝDĚLEK**

ČSR

Druh organizace	Počet pracovních sil		Index 1958/57	Průměrný měsíční výdělek v r. 1958	Index 1958/57
	v roce				
	1957	1958			
JZD se společným hospodařením	683 354	759 074	111,1	x	x
JHR vč. JZD II. typu	815 739	541 276	66,4	x	x
Státní statky	177 079	184 024	103,9	989	97,9
Strojní a traktorové stanice	54 619	59 258	108,5	1314	99,2
Krajské správy lesů	97 125	97 518	100,4	1139	104,7
Podniky zemědělských a lesnicko- technických meliorací	2 248	5 727	x	1433	x
Šlechtitelské a semenářské podniky	10 583	10 312	97,4	1029	98,7
Státní rybářství	3 064	2 927	95,5	1238	112,7
Podniky přidružené výroby	4 841	4 981	102,9	1449	110,7
Biovety	586	603	102,9	1213	101,0
Rašelinové závody	759	783	103,2	1314	101,2
Státní plemenářské stanice	6 262	6 187	98,8	1298	100,2
Státní ústavy pro chov koní	1 933	1 906	98,6	1089	106,0
Státní vědecké veterin. ústavy	524	584	111,4	1182	101,0
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský	1 572	1 464	93,1	1111	103,9
Projektové organizace	3 888	3 675	94,5	1618	99,9
Lesprojekt	1 355	1 319	97,3	1375	103,8
Správa tatranského národního parku	539	549	101,8	1181	104,1
Čs. myslivecká jednota	419	408	97,4	849	113,5
Státní zkušební stanice zemědělských strojů	101	105	104,0	1499	100,4
Lesočet – strojně početní stanice	192	152	79,2	1209	112,0
Zařízení národních výborů	22 386	22 045	98,5	1189	100,7
V tom: zemědělské a lesnické školy	5 899	6 716	113,8	1238	101,9
školní statky	6 437	6 753	104,9	982	100,9
zootechnicko-veterinární zařízení	7 821	7 947	101,6	1345	100,7
Ostatní organizace	28 181	9 494	33,7	1314	112,3
Celkem	1,917 349	1,714 371	89,4	1118	102,2

¹⁾ V r. 1957 jen STS pro těžké půdní úpravy, které jsou v r. 1958 součástí nově vytvořeného podniku zemědělských a lesnicko-technických meliorací. ²⁾ v ostatních organizacích jsou započteny zemědělské stavební závody, z nichž v roce 1958 zůstaly v rezortu ministerstva zemědělství pouze Lesostavby.

Druh organizace	Počet pracovních sil		Index 1958/57	Průměrný měsíční výdělek v r. 1958	Index 1958/57
	v roce				
	1957	1958			
JZD se společným hospodařením	216 619	234 657	108,3	x	x
JHR vč. JZD II. typu	445 440	331 720	74,5	x	x
Státní statky	49 024	47 191	96,3	1032	103,6
Strojní a traktorové stanice	18 416	19 266	104,3	1249	100,5
Krajské správy lesů	37 728	38 777	102,8	1140	102,7
Podniky zemědělských a les.-technických meliorací	1) 687	1 646	x	1478	x
Šlechtitelské a semenářské podniky	3 323	3 358	101,0	1042	99,7
Státní rybářství	—	—	—	—	—
Podniky přidružené výroby	1 338	1 472	110,0	1448	111,9
Biověty	—	—	—	—	—
Rašelinové závody	359	376	104,7	1331	98,7
Státní plemenářské stanice	1 762	1 744	99,0	1269	101,7
Státní ústavy pro chov koní	911	924	101,4	1080	103,8
Státní vědecký veterin. ústav	172	189	109,9	1223	99,8
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský	400	417	104,2	1085	105,1
Projektové organizace	1 078	1 153	106,9	1589	100,2
Lesprojekt	665	619	93,1	1329	106,2
Správa tatranského národního parku	539	549	101,8	1181	104,1
Čs. myslivecká jednota	56	58	103,6	1010	105,9
Státní zkušební stanice zemědělských strojů	—	—	—	—	—
Lesočet – strojně početní stanice	—	—	—	—	—
Zařízení národních výborů	6 256	6 634	106,0	1171	100,3
V tom: zemědělské a lesnické školy	1 758	2 077	118,1	1229	100,6
školní statky	2 318	2 327	100,4	968	103,9
zootechnicko-veterinární zařízení	2 180	2 330	102,3	1323	101,5
Ostatní organizace	3 938	3 858	98,0	1327	105,6
Celkem	788 761	694 708	88,1	1136	103,0

¹⁾ v roce 1957 jen STS pro těžké půdní úpravy, které jsou v roce 1958 součástí nově vytvořeného podniku zemědělských a lesnicko-technických meliorací.